

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

LEDEN - ÚNOR 1974

ROČNÍK XI — 1-2

CO NÁS ČEKÁ V ROCE 1974

(Akce volebního programu MěstNV Sobotka pro letošní rok)

Veřejné plenární zasedání MěstNV v Sobotce projednalo a schválilo na svém zasedání 24. ledna 1974 hlavní akce plnění volebního programu v našem městě pro letošní rok. Většinou jde o akce rozpracované, které schválil ONV.

Především se bude pokračovat v práci na ubytovně na stadionu, kde je třeba dokončit vnitřní práce. Na tuto práci počítá MěstNV v letošním roce ze svého fondu rezerv a rozvoje částkou 75 000 Kčs. Úprava prostranství kolem ubytovny bude provedena brigádnicky a je na ni zajištěno 466 brigádnických hodin.

Druhou akcí je výstavba prodejny u paneláků, kde se bude pokračovat v práci hned, jak počasí dovolí. Občané se zavázali odpracovat zde letos 1585 brigádnických hodin. Letos má být uskutečněno dílo v hodnotě 500 000 Kčs.

Významnou akcí bude také započítí výstavby nové strojovny soboteckého vodovodu ve Střehomí s novým výtlačným zařízením a novým vodojemem na Jámě. Tato akce bude uskutečněna ve formě sdružených finančních prostředků a kromě národního výboru se na ní bude podílet Fruta s příspěvkem 1 000 000 Kčs, sklárny Bohemia s příspěvkem 100 000 Kčs a JZD Nástup, které pomůže mechanizací. Na tuto akci je již zpracován projektový úkol v hodnotě díla 6 500 000 Kčs.

Další úkoly jsou zaměřeny na zlepšení stavu našich komunikací. Jakmile počasí dovolí, započne se s penetrací ulice od prodejny zeleniny k Malému náměstí a s úpravou celého tohoto prostranství a dále ulice Novoměstské až k ulici Březenské s odbočkou ke škrobárně. To mělo být provedeno již koncem loňského roku, ale předčasná zima tomu zabránila. Okresní správa silnic a další nadřízené orgány provedou nový potah hlavní ulice města od nádraží ke škole a započnou s výstavbou přeložky silnice kolem města. Tato akce v hodnotě díla 44 000 000 Kčs

bude dokončena v příštích letech. Dále Okresní správa silnic provede opravu ulice na Vodňanech. Je to její úkol z minulého období.

Další z našich akcí je dokončení vodovodu v Souběžné ulici a provedení kanalizace v této ulici (od Spyšovské ulice do potrubí benešovského potoka.) Dále se počítá s položením kanalizace a se zpevněním vozovky od Cermánkových k rybníčku, se zpevněním vozovky od stadionu Na celné a se zatrubněním další části čálovického potoka.

V každém případě dojde letošního roku k úpravě chodníků od hotelu Pošta ke spořitelně, od zdravotního střediska k mateřské škole, na Vodňanech před prádelnou a na Závisti.

V zimním období již bylo započato s přestavbou rodného domu Fráni Šrámka, v němž bude umístěna středisková knihovna. Tato akce má být letos uskutečněna celá; finanční prostředky v částce cca 500 000 Kčs poskytují ONV.

Dále počítáme v letošním roce s rozšířením hřiště pro mateřskou školu.

Na Stěblovicích si v letošním roce dokončí autobusovou čekárnu a upraví prostranství kolem ní. Na Staňkově Lhotě bude provedeno zatrubnění příkopu od prodejny k Bočkovým a úprava prostranství před prodejnou. Ve Spyšové se počítá s dokončením vodní nádrže a s úpravou vozovky do Malé Spyšové. V Lavicích a Zajakurách se občané zavázali k úpravě veřejných prostranství a místních komunikací.

To jsou tedy hlavní akce, které nás čekají v tomto roce. Rada MěstNV věří, že při dobré organizátorské práci a za předpokladu, že budou splněny všechny závazky, budou tyto hlavní i další, drobnější akce splněny.

František Hejn, předseda MěstNV v Sobotce

Nad rozpočtem MěstNV v Sobotce pro rok 1974

Rozpočet MěstNV v Sobotce na rok 1974 je dán na straně příjmů i vydání celkovou částkou 1 994 300 Kčs. Není v něm zahrnut zůstatek fondu rezerv a rozvoje MěstNV z minulého roku v částce cca 308 000 Kčs, který bude použit především na akce Z a na některé neplánované výdaje. Dále si musíme uvědomit, že část výdajů našeho města je hrazena přímo ONV (např. část údržby komunikací, knihovna, kronika, výstavba přeložky silnice aj.).

Příjmy MěstNV tvoří kromě dotace ONV (1 128 000) od vody odpisů Domovní správy (83 000), daně (důchodová od Komunálních služeb 41 000, zemědělská 65 500, daň z příjmu 8500, domovní 77 000), poplatky (ze psů 8800, správní — za povolení stavební, za sňatky apod. — 23 000), příjmy za prodej stavebních parcel 109 000, za obědy ve školní jídelně 216 000, za jesle 34 000, vstupné z kina 75 500, nájemné z budov 70 000, hospodářský výsledek DOS — 45 000 atd.

Výdaje jsou určeny na vodní hospodářství 70 000 (další část zatrubnění čálovického potoka), na údržbu místních komunikací 30 000, na potřeby mateřské školy 27 600, na potřeby ZDŠ 206 000 Kčs (natěry oken, oprava dílny, výměna dlaždic na chodbě, školní pomůcky aj.), na lyžařský výcvik žáků ZDŠ 21 000, na školní jídelnu 240 000, na jesle 91 000, na úpravu Šrámkova rodného domu a přemístění střediskové knihovny 350 000, na opravu místního rozhlasu 110 000, na kino 56 000, na požární ochranu 12 000, na činnost sboru pro občanské záležitosti 4500, na sociální zabezpečení 20 000, na opravy na koupališti 30 000, odvod Domovní správě činí 324 000, na čistotu města 90 000, na parky a veřejnou zeleň 27 000, na veřejné osvětlení 135 000 atd.

Rozpočet byl projednán a schválen na veřejném plenárním zasedání MěstNV 24. ledna 1974.

Václav Linhart, místopředseda MěstNV

FRÁŇA ŠRÁMEK A MY

Spisovatel Karel Michl:

Fráňa Šrámek nebezpečný. Fráňa Šrámek vešel do mého povědomí před mnoha desetiletími, když jsem s dojetím dočetl jeho žalozpěv nad padlými u Sadové — verše, které mi připomínaly dojmavou lidovou poezii. Nedlouho potom jsem se s ním sešel podruhé — tentokrát na jevišti starého Klicperova divadla v Hradci Králové. Východočeské divadlo tu dávalo jeho kouzelnou hru „Léto“, v němž s úspěchem debutoval mladičký Rudolf Walter. Waltrův Skalník se tak vřadil mezi nezapomenutelné jevištní postavy, které si dodnes vybavuji v podivuhodné životnosti (hned vedle Vojanova Cyrana, Francka z Maryši, Johna Gabriela Borkmana a Hübnerové Matky Jurgovičů).

V třicátých letech připravilo naše Dělnické divadlo v Dobrušce krátce po naší venkovské premiéře slavné Balady z hadrů tryznu za horníky dolu Nelson a chtělo věnovat zisk z představení jejich pozůstalým. Do programu tryzny jsem zařadil vedle Rictových Máminých mol-dánek Šrámkovy populární „Adjutantů“. Novoměstský hejtman však tryznu zakázal — mimo jiné proto, že ji měla uvést Marie Majerová a také pro zařazení Šrámkových Adjutantů. V odůvodnění zákazu této básně hejtman (exponent agrární strany) uvedl — opíraje se o pověstný zákon na ochranu republiky — že báseň ohrožuje klid a pořádek. Naše Dělnické divadlo vzniklo na výzvu komunistické strany k vytváření jednotné fronty proti nastupujícímu fašismu (i u nás). Soustředilo divadelní ochotníky a hudebníky bez rozdílu politické příslušnosti. Zákaz tryzny sice těžce poškodil naše divadelní sdružení, ale politicky přispěl k odhalení reakčního vládního kursu, a to krátce po vystoupení Hitlera v sousedním Německu. Konfiskace Šrámkových Adjutantů, zákaz proslovu M. Majerové a protiválečné aktovky „Plyn“, jejímž jsem byl autorem, přiměl městské organizace socialistických stran k podání stížnosti a později i k odvolání k zemskému úřadu, v němž stálo: „Báseň F. Šrámka, ‚Přiletěl adjutant‘ vyšla nezávadná už za Rakouska a byla v dělnických kruzích s oblibou recitována. Báseň byla otištěna v knížce J. Trojana ‚Jak sborově recitovati‘, kterou vydala r. 1932 Dělnická akademie v Praze. Ve zmíněné knížce je i doprovod, kterak ji recitovati. Recitační sbor ‚Recidak‘ v Praze ji recituje již dlouhou dobu, aniž by byl porušen klid a pořádek. V Dobrušce 16. dubna 1934.“

Herečka a zpěvačka Pavlína Filipovská:

S Fráňou Šrámekem mě seznámil Miroslav Horníček. Ne sice osobně, ale prostřednictvím obsáhlého výboru ze Šrámkovy díla, který mi věnoval, když jsem dospívala. Hned jsem se do knihy začetla a od té doby jeho verše patří stále k mým nejmilejším. Šrámek rozuměl mladým a mladí rozumějí i dnes jeho dílu asi více, než dílům mnohých moderních básníků.

Spisovatel Miloslav Nohejl:

Náležím mezi spisovatele uváděné do tvůrčí spojitosti s Fráňou Šrámekem. Všichni jsme byli skoro vesměs o generaci mladší. Třebaže jsem si velkého básníka od mládí vážil a četl ho se zalíbením, zvláště jeho verše, nepůsobilo mi srovnávání s ním velkou radost. Byl jsem zvyklý na mnohá přirovnávání, některá proti mně popouzela mnohé všetečné pisatele, ale u Šrámka jsem musil odmítnout taková tvrzení, třebaže se opakovala u různých kritiků. Stavěl jsem se proti srovnávání se Šrámekem s vnitřním nesouhlasem, v žádném jiném případě jsem v sobě nepocívil tak silné námitky, přecházely až v nespokojenou nechuf. Zamrzelo mne pak, když se tato závislost dostala i do Slovníku českých spisovatelů, z kterého se nejvíc opisuje.

Snad to byl i nesouhlas trpně přijímat něco, o čem jsem byl přesvědčen, že je to falešné. Samozřejmě že nikdo ze srovnavačů nemohl myslet na Šrámkovu anarchistickou tvář politického aktivisty, která nepřicházela vůbec v úvahu. Na tomto poli jsem se blížil Šrámkovi až snad za okupace, kdy rozhodně odmítal vycházet z bytu do ulic obsazených nepřitelem. Lituji dodnes, že jsem nepoznal osobně tohoto prý plachého a uzavřeného člověka, který mi byl pořád připomínán, ale jehož bych se při setkání zanic nebyl v ničem sebeděně dotkl.

Mohla tedy být přirovnávána má literární forma k jeho. Ale i zde naráželo ve mně takové srovnávání na jasné vědomí, že to, co činilo Šrámka Šrámekem, zkratkovitost jeho stylu, bylo něco mnou naprosto neužívaného. Tento způsob vyjadřování mi byl od počátku cizí, a právě v tom snad byl hlavní zdroj nechuti přijímat srovnávání s ním. Každá zkratkovitost mne přímo odpuzovala. Jak bych právě ji mohl napodobovat?

Co dalšího tu bylo k srovnávání? V prvních povídkách prý jsem „sledoval opěvováním smyslového opojení a líčením citového okouzlení Šrámka.“

Bylo nás víc, kteří jsme chtěli v blaženém zajetí mladosti vyzpívat své nadšení pro život. Nemohli jsme se toho vzdát proto, že to velmi dobře již učinil někdo před námi. Mně to bylo dáváno za zlé, snižovalo to cenu mého přínosu. Až jednou do více méně lehkomyšlného osočování ze závislosti sjel ostrý blesk. F. X. Šalda nevrle prohlásil ve svém Zapisníku můj román Ohnivý červenec za „nálev na odstálé Šrámkovo Tělo.“ Kvůli mně byl zraněn nezúčastněný básník.

Při vši ochotné úctě k velkému kritikovi, nemyslím, za sebe, že román Tělo, tehdy sotva jednu desítku let náruživě čtenými i staršími čtenáři, mohl být již vyvětralý, když přemnohé Šrámkovo dílo dodnes nezastaralo a nevyčichlo.

Ale skoro jen kratochvilná historie jednoho srovnávání zhořkla a znechutněla.

Literární soutěž Šrámkovy Sobotky 1974

Školská a kulturní komise ONV v Jičíně a MěstNV v Sobotce vyhláší XII. ročník literární soutěže Šrámkovy Sobotky v r. 1974.

Soutěž má tři kategorie:

1. Básně, básnické sbírky, prozaické a jiné práce (divadelní hry, literární pásma apod.), vyjadřující vztah lidí k dnešku a k budování socialismu a komunismu.
2. Vědecké práce z oboru literárních věd.
3. Práce vlastivědné, obírající se vývojem přírodních, hospodářských, sociálních, politických a kulturních poměrů. U obou těchto kategorií se doporučuje tematika z Východočeského kraje, zvláště z jičínského okresu, není však podmínkou.

Podmínky soutěže:

1. Soutěže se mohou zúčastnit všichni českoslovenští občané, zejména ti, kteří začínají pracovat v některém soutěžním oboru. Příslušnost rodová nebo pracovní k jičínskému okresu je vítána, není však podmínkou. — Účastníkům soutěže, kteří studují na vysokých školách nebo pracují ve vědeckých a jiných institucích, se doporučuje, aby si témata svých prací

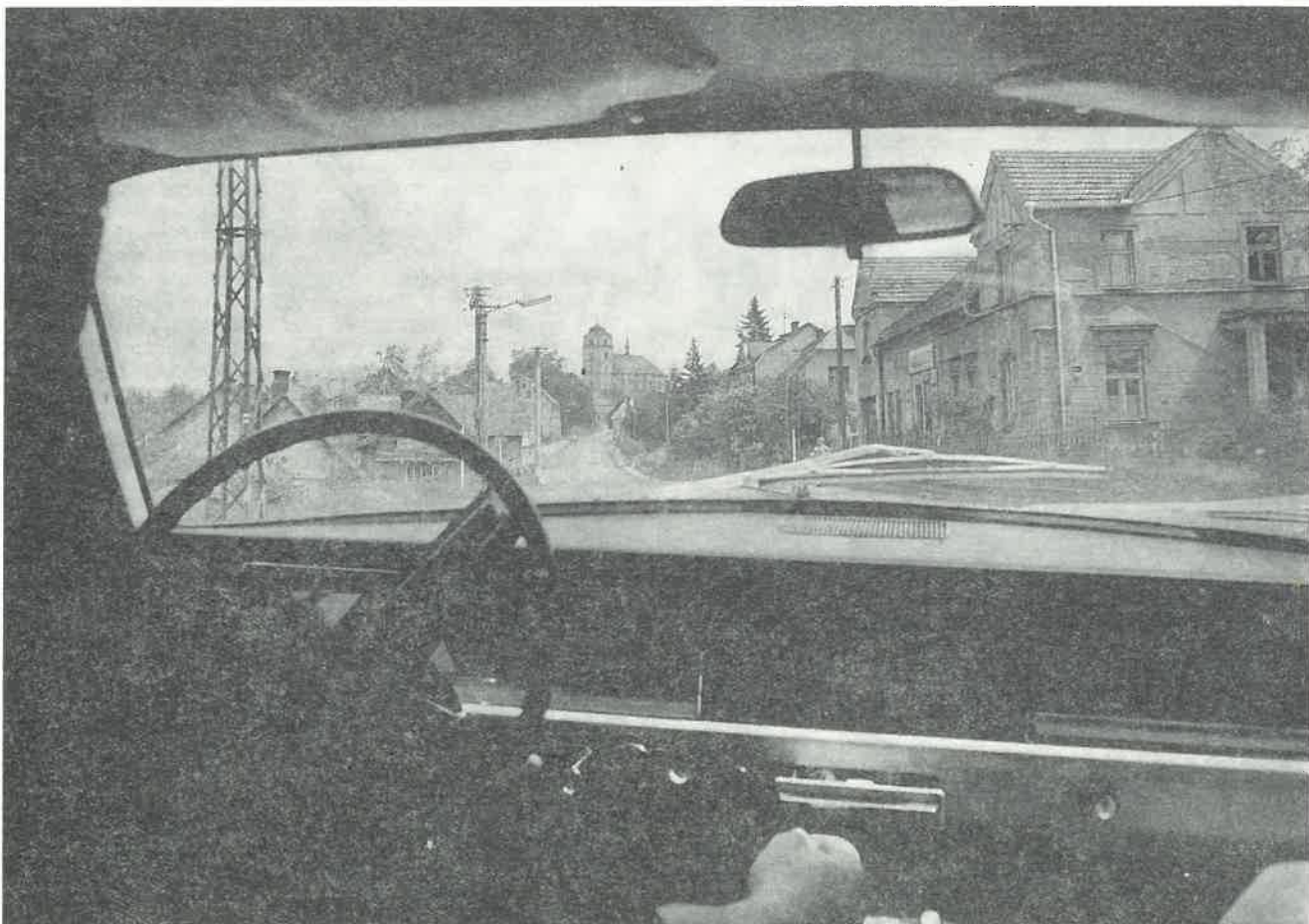
2. a 3. kategorie zvolili po dohovoru se svými katedrami a institucemi.
2. Soutěž je anonymní.
3. Práce musí být původní, dosud neuveřejněné nebo uveřejněné v roce zadání práce do soutěže.
4. Soutěžní práce musí být odeslány (pod značkou) **nejdéle do 15. dubna 1974 Okresnímu národnímu výboru, odboru školství a kultury v Jičíně.**

Řízení soutěže:

- a) Přijaté práce zhodnotí soutěžní komise při ONV v Jičíně a lektori nakladatelství Kruh v Hradci Králové. Komise má právo navrhnout nebo nenavrhnout cenu, ceny spojit nebo jednu cenu rozdělit. Ve výjimečných případech může komise — se schválením vyhlášovatele — cenu zvýšit. Dobré práce mohou být publikovány v deníku Pochodeň nebo vydány v nakladatelství Kruh v Hradci Králové.
- b) Výsledky soutěže vyhláší zástupce školské a kulturní komise ONV v Jičíně stanovený den v rámci Šrámkovy Sobotky.

Ceny ve všech třech kategoriích:

1. cena 900,— Kčs 2. cena 500,— Kčs 3. cena 300,— Kčs

Sobotkou

Foto Karel Samšířák

ODEŠLI NA PŘELOMU ROKU

Konec minulého roku byl poznamenán odchodem několika přátel Fráni Šrámka, těch, kteří básníka znali, s ním se stýkali a jimž jeho dílo bylo blízké.

13. prosince nečekaně zemřel ve věku 73 let **Josef Knap**, spisovatel, kritik, historik českého divadla na venkově. Knapovi vděčíme také za cennou monografii o Šrámkovi, monografii tím cennější, že při práci na ní Knap za svých návštěv v Sobotce konzultoval Šrámka samého. Knap dále kmtroval při vydání Knížky o Šrámkovi (z r. 1927) a knihy Čtyři ze Sobotky (z r. 1937) a živě sledoval i jiné podniky tehdejšího Sdružení studujících soboteckých, s jehož některými členy se znal od studentských dob na jičínském gymnasiu a s nimiž stále udržoval přátelské styky. Život a dílo našeho tichého a skromného krajana, rodáka z Podůlší u Jičina, zhodnotil při kremačním obřadu v Praze 19. prosince Adolf Branald. Z jeho smutečního projevu vyjímáme:

Šel celou svou cestou vzpřímeně — na počátku ztepilý, světlovlasý muž s chlapecky upřímnými modrými očima, v podzimu života ušlechtilý starý pán, v očích trochu únavy, ale postavou i srdcem od počátku do konce krásný člověk. Takový zůstane a půjde s námi dál našimi cestami. Starostlivý otec, milující manžel, citlivý umělec, dobrý přítel — a my ještě dlouho nebudeme vědět, čím nám byl nejvíc ...

Vstupoval do literatury v době pro literáta mimořádně svůdné a zrádné. Skončila válka, svět zrychlil rotaci, lidé pochybovali, doufali, hledali svou jistotu a dávali se vést. Jakou jinou jistotu než půdu mohl mít student, pak doktor filosofie, především ale rodák z jičínského Podůlší, rostlý po celý život se svým krajem? Zřejmě je rozhodnuto už při první knize — a řekne-li o něm později Šalda, že zná svůj kraj nejen povrchem, ale nitrem, že rozezvučí jako básník vše, čeho se dotkne, týká se to stejně tak Věna, Révy na zdi, Ztraceného jara a všech návratů do kouzelné země dětství a chlapectví.

Oblíbil si později i jiné kraje. Pár let předtím, než bylo objeveno pro českou literaturu Slovensko, napsal

Muže a hory. Cesta na sever ho okouzila na celý život.

Jen on se mohl tak vroucně a zasvěceně vyzpovídat i za toulavé venkovské herce, za všechny Zöllnery a Jelínky, kterým uvil kytku krásnější, než by dovedl jejich nejvěrnější syn. Ve třech knihách položil základní kámen k historii českého divadla na venkově a tak se stal čestným členem velké tylovské rodiny.

Dílo je uzavřeno.

Dílo viditelné i neviditelné. Neboť sotva kdo bude schopen zhodnotit jeho činnost editorskou a redakční. Byl prvním jednatelem Družstevní práce a literárním poradcem Topičova nakladatelství. V Bílých knihách představil českému čtenáři řadu významných severských spisovatelů, vynikající studii napsal o Selmě Lagerlöfově. Psal divadelní referáty, redigoval revue Sever a východ, pracoval čtvrt století v divadelním oddělení Národního muzea, pomáhal mladým talentům, přispíval do literárních časopisů, rozdával se ve zlatě i v drobných, a to všechno patří do oné závěrečné umělcovy bilance, které se říká Dílo ...

Vážil si členství v České akademii věd a umění.

Za zásluhy o severskou literaturu vyznamenal ho norský král medailí svatého Olava ... Největší životní odměnou, jak jednou tiše přiznal, bylo mu rodinné štěstí.

Měl mnoho přátel. Především Fráňu Šrámka. A lidi z venkova i z Památníku písemnictví, literáty, herce, zedníky, rodáky z Jičínska, kamarády ze Sobotky, dělníky z Aerovky, spolupracovníky z muzea, lidi vážené i méně vážené, a já ho nikdy neslyšel o někom říct něco špatného ...

Drahý Josko,

jménem Tvých nejbližších mám Ti teď říct naposled sbohem. Nejtěžší sbohem, jaké jsme si kdy řekli. Není však loučení tam, kde přátelství a láska trvá. Ty jsi nás jenom zas jednou předešel, jako jsi nás obvykle předcházel — ve své víře v člověka, v naději v lepší svět, v lásce k milované české zemi.

Josef Knap s Fráňou Šrámkem a soboteckými přáteli

22. prosince 1973 zesnul ve věku 85 let **ing. dr. Ladislav Machoň**, vynikající architekt a nositel četných vyznamenání. Ing. Machoň a jeho žena ing. arch. Augusta Müllerová-Machoňová byli dlouholetými přáteli Šrám-

ŠRÁMKOVSKÉ MARGINÁLIE

*Už se na nás nehněvejte,
že jste při tom nebyli,
když jsme se my s mojí milou
ženili.*

V Archivu Fráni Šrámka v Sobotce najdeme v I. ročníku Práce v č. 13 ze 7. července 1905 báseň Naše svatební. Má Šrámko vlastnoruční věnování: Tobě, milenko má a ženo má, Fráňa. Téhož roku 1905 v prosinci a nákladem téhož anarchistického čtrnáctideníku Práce vyšla Naše svatební v první sbírce Šrámkovy lyriky Života bído, přec tě mám rád. V druhém vydání sbírky ve Studentském nakladatelství a knihkupectví v Praze 1905 vypustil autor první část básně (A tak nám rozkvetlo červené milování) a ponechal jen část druhou (Už se na nás nehněvejte) s nepatrnou změnou v prvním verši poslední sloky. Tato definitivní básníková úprava s novým názvem Svátba objevuje se od té doby ve všech vydáních Šrámkových Básní. (Původní, celé znění i s prvním titulem přetiskl A. M. Píša v knize Splav a jiné básně, SNKLÚ Praha 1963.) „Už se na nás nehněvejte“, jak bývá čtenáři tato Milčina a Šrámkova svatební píseň často označována, stala se brzy populární a také se zpívala (písně Jiřího Červeného, Josefa Straky, mužský sbor J. B. Foerstra). Po letech s podivuhodnou svěřeností, adekvátní veršům, popsala Miloslava Hrdličková-Šrámková atmosféru jara 1905 a situaci, z níž Svátba vznikla (V boj, Čs. spisovatel 1953, str. 103).

Báseň, jistě jeden z nejkrásnějších svatebních darů, který kdy milované děvče dostalo, má lehký, rytmický krok člověka osvobozeného od konvencí. Znepokojuje, pobuřuje, protestuje. Přiznává a manifestuje prostotu a čistotu životního spojení dvou milujících se lidí. Od-

kových. Byli nápomocni paní Miloslavě Hrdličkové při jejím přesídlení do Sobotky a při úpravě jejího bytu.

30. prosince, necelý čtvrtrok po smrti svého manžela prof. Petra Havlíka, opustila kruh svých přátel ve věku 68 let sobotecká rodačka **Zdeňka Havlíková, rozená Kutmonová**. Po studiích v Jičíně a na universitě v Praze a Štýrském Hradci stala se profesorkou na středních školách v Novém Bydžově, Hradci Králové a v Trutnově. V paměti svých žáků žije jako laskavá učitelka a organizátorka řady studentských literárních večerů, mezi nimi byl i slavnostní pořad k 70. Šrámkovým narozeninám v Trutnově. V jejím recitačním kroužku začínal dnes známý herec Petr Haničinec. Zálubu v pořádání literárních podniků s mládeží si Zdeňka Havlíková odnesla už ze Sobotky, kde se jako členka ochotnické družiny Šrámkovy horlivě podílela na čilém kulturním ruchu tehdejší mladé generace. Sobotka zůstala vždy blízká jejímu srdci. Přijížděla sem často k hrobu svých rodičů, byla pravidelnou návštěvnicí Šrámkových Sobotek a také málokdy chyběla na rodáckých schůzích v Praze. Se zesnulou se v pražském krematoriu za sobotecké rodáky rozloučila Drahomíra Bílková-Kyzivátová.

Šrámkovské badatelské pole utrpělo ztrátu odchodem profesora **Felixe Vodičky**, který zemřel 5. ledna 1974 ve věku necelých 65 let. Felix Vodička patřil nejen k významným vykladačům Šrámkova díla, byl také aktivním účastníkem na soboteckých festivalech.

mítá svatební parádu, nepotřebuje svědků: „Žádný host k nám nepřišel, / jenom červen, ten byl s námi / a nám připíjel.“

V Archivu Fráni Šrámka v Sobotce je sbírka svatebních oznámení se čtyřmi prvními verši Svátby. Oznámení s tímto motem neubývá, spíše jich s lety přibývá. Ta nejprvnější otiskovala báseň celou, jména snoubenců a den svátku byly nenápadně označeny jako příležitost, k níž bylo díky přetištěno. Chodilo se s nimi k Šrámkovi s prosbou o podpis a s omluvou za otištění básně. Rozhřešení asi básník dával, Šrámkův podpis jasný a velký tu aspoň je. V Archivu je také hrst oznámení vypravených s výtvarným vkusem; jiná nápaditěji citují poslední sloku. Dokumenty se množí. Posílají je přátelé, známí i neznámí, přinášejí příbuzní snoubenců. Ustaluje se stereotyp: pod holubičkami a prstýnky a pod verši „Už se na nás nehněvejte, / že jste při tom nebyli“, oznamuje se předem den slavných svateb na hradech a zámčích. Někdy jsou to barevné fotografie, vydávané Orbisem, se svatebními věnci a závoji, do nichž si snoubenci dávají natisknout jména, data a ony čtyři Šrámkovy verše. Jejich význam se posunul. Zřejmě mají být omluvou těm, na nichž se již s pozváním k té slávě nedostalo. Jsou téměř napořád obměňovány: Nic se na nás nehněvejte, Jen se na nás nehněvejte, Nezlobte se, moji milí... Někdy se vytratil i rytmus: Tak už se na nás nehněvejte, Nezlobte se, že jste při tom nebyli.

Jsou i oázy. Studentka píše o chystané prostičké svatbě, ověřuje si správnost veršů, které chce citovat. Někdo se přijde předem optat na genezi básně. Chlapci, kteří se setkali v Šrámkově domě s autorem poprvé, zapomenou na svou výpravu a v okouzlení si opisují Svátbu. —

Mají své osudy knihy. A také verše. Marie Hejnová

RSŠD HLÁSÍ

Nástup do dvanáctého roku trvání Recitačního studia Šrámkova domu byl pro soubor rušný. Od září 1973 příprava vyspělejších členů na večer Pabla Nerudy, který se s úspěchem uskutečnil 15. listopadu, pak představení Nebojsy v Miletíně 24. listopadu a 8. prosince v Sobotce pro ústřední porotu. Po vánocích 13. ledna 1974 šrámkovské matiné, 19. ledna znovu s Pablem Nerudou v Jičíně na semináři kulturního střediska o angažované poezii. Starší členové souboru recitovali dne 24. ledna na plenárním zasedání MěstNV, spojeném se vzpomínkou na výročí Leninovo. A již nastávají přípravy na okresní soutěž sólistů v Jičíně, na krajskou přehlídku souborů v Náchodě, na přehlídku dětských divadelních souborů k výročí PO v divadle Albatrosu v Praze a na vystoupení o Šrámkově Sobotce.

Času málo a práce mnoho. Zlomte vaz a dobrý vítr!

NEBOJSA PŘED POROTOU

Z KRONIKY RECITAČNÍHO STUDIA ŠRÁMKOVA DOMU

Nebojsu, tuto veselou pohádku, jsme hráli v sále spořitelny v Sobotce 8. 12. ve 14.30. Věděli jsme, že přijede ústřední porota z Prahy, proto jsme chtěli hrát co nejlépe. Smůla! Když Libor s Hankou začali zpívat kramářskou píseň, vypnuli proud. Zhasly reflektory. Ale Libor s Hankou pokračovali nezaskočení dál. Pak jsme začali hrát Nebojsu při denním světle. Měli jsme strach, jak to všechno dopadne. Ale za chvíli jsme všichni třem shodili, takže představení mělo pěkný průběh. A na konec se zase rozsvítilo světlo. Porota se smála a říkala, že se dobře pobavila. A tak půjde Nebojsa do Prahy. Mírek Odstrčilík, 9. r. ZDŠ

K JUBILEU K. V. RAISE

Při jubileu K. V. Raise — narodil se před 115 lety (4. ledna 1859) v Bělohradě — není třeba zvláště připomínat spisovatelův vztah k Sobotce. Je obecně známo, že sem přicházel za svým bratrem Antonínem, učitelem a ředitelem měšťanské školy, a potom i za svým otcem o prázdninách v letech 1892—98, že tu pracoval na svých dílech Zapadlí vlastenci a Pantáta Bezoušek a že Sobotka mu dala podnět a látku i k jiným pracím, z nichž pro Sobotecké je zvláště významná kniha Ze vzpomínek. Ostatně podrobný výklad podal Antonín Helcl v obsáhlém článku uveřejněném ve Zpravodaji Šrámkovy Sobotky 1972, č. 6—7, str. 52—56.

Méně známo jest, že K. V. Rais byl přímluvčím Fráňovi Šrámkovi. Šrámek totiž jako mladý spisovatel požádal o finanční podporu spolku Svatobor, jehož byl Rais jednatelem. Máme o tom tři doklady. Jeden je dopis básníka Antonína Sovy, který píše Raisovi 4. června 1908: Milý příteli, přicházím k Tobě přímluvit se za p. Fráňu Šrámka, spisovatele, který vězí ve velmi kritických poměrech a podal si právě žádost o podporu do „Svatoboru“. Je to bezesporu talentovaný hoch, třeba by práce jeho nebyla dle chuti a dle různého vkusu, jímž díváme se na literární práce různých generací. Však Ty dobře rozumíš, při nynějších zmaticích. Doporučuji pana F. Šrámka Tvé přízni a Tvé laskavé přímluvě, aby mu nějaká podpora jako talentovanému mladému literátu udělena byla. Zdravím Tě v starém a upřímném přátelství a přeji Ti všeho zdaru. Tvůj vždy oddaný A. Sova.

Na Raise se obrací Šrámek sám dopisem ze září 1908: Vážený pane, promiňte, prosím, že Vás obtěžuji svou záležitostí: Donucen naléhavými okolnostmi, podal jsem 4. června letošního roku žádost ke Svatoboru o podporu. Od té doby nebyl jsem nijak zpraven o osudu, jaký stihl moji žádost. Potřeba podpory nestala se od té doby méně naléhavější a já Vás prosím, vážený pane, o laskavé sdělení, bylo-li o mé žádosti již rozhodnuto, či ne. Děkuji předem oddaně za každou ochotu. V hluboké úctě Fráňa Šrámek — Král. Vinohrady, Hálkova 54-III.

Na Raisovu příznivou zprávu (Šrámkovi udělena podpora 200 K) Šrámek odpověděl v dopise z 19. 9. 1908: Vážený pane, za Vaši laskavou odpověď oddaně děkuje a prosí, byste přijal výraz jeho hluboké úcty Fráňa Šrámek.

(Všecky tři dopisy jsou uloženy v literárním archivu Památníku národního písemnictví v Starých Hradech.)

Ze K. V. Rais byl ve spojení se Sobotkou i v pozdější době, dosvědčuje jeho dopis adresovaný do Sobotky, řediteli školy Františku Hartlovi, a datovaný 28. ledna 1926, tedy necelého půl roku před Raisovým skonek (8. 7. 1926).

Dopis, který je v majetku p. Čěňka Pekaře v Sobotce, zná:

Velectěný pane! Děkuje za laskavý dopis, odpovídám: Přání Vašemu teď vyhověti nemohu; je mi 67 let, jsem churav a nervy jsou rozrušeny. Rád bych ještě pracoval, ale času je tak málo a všecek zabírají korektury, dopisy a všelijaké starosti denní.

O bratrovi jsem psal po jeho smrti a také ve svých knihách „Ze vzpomínek“ a „Poslední léto“; psal jsem o něm také ve vzpomínkách z doby studií, jež vyšly ve feuilletech Lidových novin (tuším, že to bylo roku 1922—3) a tyto vzpomínky a jiné další, jež bych rád ještě napsal, vyjdou potom i v knize. Dosud to byl život u nás doma, potom na studiích, ale budou zmínky jistě i dál. Uznáte tedy, že ve svém věku musím jen mysliti, abych tuto svou práci vykonal. Kdy to bude, nevím; teď nemohu.

Podrobněji psáti o bratrově práci školní dobře nemohu; někdo by třeba vytkl, že tuze chválím, protože to je bratr. To by spíš slušelo těm, kdo tu práci viděli a jí rozuměli. Ostatně, budu-li moci psáti ty vzpomínky, bude tam i o tom.

Na přiloženém lístku jsou řádky, které jsem napsal bratrovi na pomník¹⁾, jenž se však bude stavěti až někdy na konci jara. Pokud se jedná o pana Turnovského, s nímž jsem se dobře znal, odpovídám, že ani toho článku psáti nemohu, z příčin výše udaných. Měli jste se o tom v čas zmíniti panu redaktorovi Procházkoví; teď bude možná pozdě, neboť číslo se vždy tiskne o několik dní napřed. Pište redakci Zvonu. Radím v té věci, abyste o článek požádali pana profesora Ferd. Strejčka v Mladé Boleslavi (na gymnasiu); on právě studoval J. K. Tyla, psal o něm, jistě bude ještě psát, a tedy i o Turnovském vše podrobně zná. Snad by Vám vyhověl. Je Tylův rok i může se o tom psát i později. Je krásné, že Sobotka na své rodáky tak pamatuje!

Milý pane řediteli, Vy si to se mnou představujete jinak a zapomináte, že už nemohu, kdy bych chtěl! Snad také uznáte, že mi musí záležeti na tom, abych vykonal, na čem mně ještě záleží, to jest práci svou. Proto se mi nevidíte, že má odpověď vyznívá záporně. Před 20 lety bylo mi také jinak! Teď mohu mysliti jenom na jedno, a kdo ví, zmožu-li to ještě.

Budte zdrav a provázej Vás všechen zdar!

V úctě oddaný

Karel Rais

¹⁾ Text epitafu byl otištěn také v uvedeném Helclově článku. —n

Co K. V. Rais nenapsal ve vzpomínkách soboteckých

Karel V. Rais zachytil své sobotecké dojmy s odstupem mnoha let v jedné kapitole svých pamětí, nazvané Z mých vzpomínek soboteckých (1919).

Nedávno se podařilo v literární pozůstalosti dcery K. V. Raise, paní Marie Míškové-Raisové, objevit její sešity se slohovými úkoly ze 2. a 3. třídy měšťanské školy. Celkem tři úkoly se týkají návštěv Raisovy rodiny v Sobotce. Otiskujeme je zde v úplném znění, neboť jsou nejen cenným doplňkem k Raisovým vzpomínkám, ale i zajímavou ukázkou slohových prací žákyň té doby. K.B.

25. 9. 1895 (II.B třída)

Den mých prázdnin.

Několik dní před počátkem školního roku vyjeli jsme si s tatínkem do Sobotky, abychom užili ještě pozdního léta na venkově.

Hned v první den pobytu svého šli jsme ke hradu Kostí, jenž obklopen jest velkými tmavými lesy.

Cesta ta byla krásná, ze silnice viděti jest obrovské Trosky, Kozákov i šedý Ještěd.

Když se nám ukázala stará věž hradní, s radostí jsme ji uvítali. Rovnou cestou jsme šli do rozkošného údolí Plakánku; seděli jsme tam na kraji lesa dlouho přes

poledne. Pozorovali jsme poslední kvítky, umdlené bělásky a modravá šídla.

Když jsme v hostinci poobědvali, šli jsme opět do lesů.

Sedli jsme si u paloučku, za kterým se zrcadlil rybník; do něho dívala se chaloupka do skály vytesaná.

Pohled na ten koutek velmi mne dojímal.

Na palouku natrhala jsem květin, ve stinném, vlhkém lese listy kapradí; učila jsem kytici a ozdobila jí blízký starý kříž.

Potom jsme šli na hradní nádvoří; sedli jsme si tam na kamenný stolec a hleděli jsme do tichého dolu.

Seděli jsme tam až do soumraku, kdy přišel pro nás dědeček se strýčkem, s nimiž jsme šli společně do Sobotky.

Vzpomínka na den pod hradem Kostí jest mi blahou.

26. IX. 1896 (III.A třída)

Markova slavnost v Libuni.

V neděli dne 2. měsíce srpna po šesté hodině ranní vyšla jsem s tatínkem ze Sobotky, abychom se v Libuni účastnili slavnosti odhalení pomníku, ježž Libuňané zbudovali památce zvěčnělého Antonína Marka, českého spisovatele a kněze.

Bylo příjemné ráno, ačkoliv černá mračna plovla po obloze a chvílemi zastírala teplé slunéčko.

Vyhlídky z návrší Stéblovického byla překrásná; Trosky, lesy Prachovské, Veliš a Loreta tiše hleděly do údolí, v němž bělá se Mladějovský zámek.

Když jsme prošli lesem za Mladějovem, objevil se nám nový kraj; Kozákov a Kozlov a Tábor věncí jej na severu, též Hrubá Skála, Trosky, Prachovské skály, na jihu řeka Libuňka tímto krajem protéká.

Již spatřili jsme také lesklou věž libuňskou; červenobílý prapor z daleka nám hlásal, že tichá obec slaví dojemný svátek.

V Libuni Antonín Marek mnohá léta na vinici Páně pracoval, v libuňské faře básně své a učené knihy psával. V Libuni navštěvoval jej nejmilejší přítel, náš Jungmann.

Na počátku obce stála slavnostní brána; domky ozdobeny byly prapory a chvojím, hudba vesele hlaholila.

O desáté hodině seřadily se na počátku vsi všechny spolky a slavnostní průvod ubíral se ke kostelu, před nímž stál zahalený pomník. Po službách božích zpěváci zapěli slavnostní sbor a znamenitý rodák libuňský pan dr. Pařík, starosta v Třebenicích, proslovil slavnostní řeč. Krásně vylíčil všechny zásluhy zesnulého vlastence a kněze, jeho lásku k národu a k milé Libuni.

Když potom roušky spadly, objevila se pěkná socha Antonína Marka; provedl ji z pískovce jičínský sochař Stuchlík dle vzoru pomníku Jungmannova v Praze. Občanstvo libuňské s radostí pohlíželo na milou hlavu zesnulého svého jemnostpána, jež všichni tak dobře znali a milovali.

Po slavnosti zavedl nás pan profesor dr. Jakubec k svým pánům rodičům do Libunce, kdež jsme poobědvali.

Po třetí hodině vraceli jsme se krásnými lesy k domovu.

Plakánkem na Kost.

Mnozí Čechové hledají krásy přírodní za hranicemi, v cizině, ač mají jich tolik ve vlasti, v Čechách! Zvláště v kraji Jičínském jest mnoho půvabných míst. Jedním z nich jest hrad Kost s Plakánkem.

Asi půl hodiny trvá cesta ze Sobotky do vsi Oseka, má své krásy, ale přece ne takových jako cesta z Oseka ke Kostu. Šli jsme stále mezi bujnými poli a lučinami až do vsi Střehomě.

Kyprá luka vydávájí libou vůni, motýlci přeletují z květu na květ, laškují mezi sebou a ukazují, jak rádi jsou na světě. V křoví zatřepetá se ptáče a vesele vzlétne do výše. Vše se radostí leskne. Jak veselý to svět! V čarokrásném údolí leží Střehom se svými starými chalupami a zahradami. Od Střehomě do Plakánku není daleko. Staré matičky vrby po obou stranách cesty klomí své šedé hlavy a opírají se o svá omšelá, vydoutnalá těla. Půda jest písčitá a noha se do ní měkce boří. Již ukazují se šedí skalní velikáni.

Již začínají lesy Plakánské. Jak lahodně to lesem šumí! Jemné šelestění stromů mísí se se zvuky lesních hudebníků. Milé jest bublání potůčku a studánek, v jejichž dně vyvívá voda a duhovými barvami hraje. Též hukot ozývá se kdesi ve skále a hle — mocný potok žene se odtamtud, takže se okolní květiny lekají. Skalní obří opakují hučení potoku. Ale objeví se ještě jiné, nové divadlo. V dolině leží utěšená pila s rybníčkem, kol něhož šustí rákosí; chvílemi vymrskne se z vody rybka nad hladinu. I lyska vyplove z rákosí, o kus dále však zanikne opět ve svém ochranném hradě. A zase štlhlá užovka zavlní rybníčkem, jenž jak jemně rozvlněné stříbro se leskne.

A tak plyne krásná cesta, až se jako obr na konci údolí zjeví hrad Kost. Chmurně dívá se do svého okolí. Jest zajisté hrda na svůj věk; pamatuje Žižku.

Jaká je to všude krása a přece málokdo ví, jaké krásy chová naše drahá vlast — království české.

O SOBOTECKÉ POŠTĚ

Jaromír Kuchař

Úmysl zabývat se dějinami sobotecké pošty ležel mi na mysli již velmi dlouhou dobu. Při shledávání pramenů k této práci a při jejich studiu jsem docházel stále k novým zkušenostem a poznatkům a obraz se mi stále měnil. Nakonec jsem shledal, že čtenář by neměl jasný obraz o poště našeho rodiště, kdyby se aspoň v zásadních rysech neseznámil s vývojem pošty v Čechách. Proto jsem se rozhodl rozdělit svou drobnou práci na dvě části. To, co budu vypravovat o poštovních stanicích a poštmistrech na českém venkově všeobecně, bude platit obdobně také o poště v Sobotce.

I.

V únoru 1527 pověřil Ferdinand I. Habsburský po své korunovaci za krále českého Antonia de Tassis, příslušníka rozvětvené severoitalské rodiny, zřízením pošt-mistrovského úřadu v Praze. Povinnosti tohoto pošt-mistra byly celozemské. Jeho úkolem bylo zřizovat a překládat poštovní stanice v zemi, dozírat na podřízené pošt-mistry, vysílat posly a kurýry a dozírat také na ně. Tehdejší pošta dopravovala ovšem pouze úřední dopisy a zásilky, doprava soukromé korespondence byla instrukcí z roku 1535 přísně zakázána. Režii této pošty měla nést královská komora, ale ta tak činila velmi líknavě. Nejdříve byla ustavena linka Praha—Viedeň, kde sídlil panovník, pak Praha—Linec. Trať pošty do Vídně vedla přes Tábor a Slavonice. Jezdilo se dvakrát týdně. Roku 1596 navazují rozšířené již české pošty na pošty západoevropské.

Během války třicetileté také poštovníctví vážne a po válce je reorganizováno. Jako léno měl pošty do roku 1722 pronajaty hrabě Paar a připadaly mu její výnosy. Do poloviny 18. století dochází jen k nepatrným změnám a zlepšením. Teprve za vlády Marie-Terezie (1740—1780) se rozhodl rakouský absolutistický stát rozšířit ve smyslu současných západoevropských praktik okruh svých zájmů a převzít na sebe také systematickou péči o poštovníctví a s tím související starost o veřejné cesty.

Do té doby byly také veřejné cesty bez tvrdého základu, rozježděné, bahnitě. Povozy se po nich pohybovaly zvláště za horšího počasí nesnadno a velmi pomalu. Proto se panovnice rozhodla po trpkých zkušenostech z válek na počátku jejího panování k stavbě důkladných silnic, tak zvaných císařských. Různé obtíže provedení

tohoto záměru odsunuly z větší části do konce 18. století nebo na počátek století dalšího, kdy již vládli její nástupci. Mezi nově projektované silnice císařské náležela také silnice č. 13 z Mladé Boleslavi přes Sobotku do Trutnova a dál do Slezska, s níž se započalo roku 1798. Na všech úsecích byla ovšem dokončena až r. 1830. Říkalo se jí silnice Slezská čili Trutnovská. Část trasy přes Sobotce měla společnou se silnicí Moravsko-Saskou (č. 19) z Litomyšle přes Mnichovo Hradiště do Rumburka, která se stavěla ve stejné době. Ze zamýšlené silnice Kostecké (č. 49) byl v letech 1804—1808 postaven jen úsek ze Sobotky na Kost.

Marie Terezie pečovala také o poštovníctví, jehož rozsah i obsah se během doby stále rozšiřoval. Původně služba určená k dopravě státní korespondence se rozšířila na dopisy soukromé a nakonec na dopravu soukromých osob (původně to byla ovšem jenom jedna osoba).

Život tehdejšího občana se odehrával ovšem tehdy obvykle na velmi malém území a málokdo podnikal — kromě snad služby vojenské — nějaké větší cesty. Znalost hlavního města byla velkou vzácností. I když vznikala možnost dopravy dopisů a později též osob, málokdo těch služeb užíval, psalo se velmi málo a poštovně bylo nákladné. Lidé zřídka kdy konali cesty později zřízenými dostavníky nebo zřídka posílali nějaký dopis. Když se někam museli vypravit, konali cestu pěšky — hlavně mladí řemeslníci a studenti — anebo je svezl forman. Formanovi svěřovali lidé také obstarávání své korespondence a jiných záležitostí. Tak tomu bylo pomalu až do počátku našeho století.

Marie Terezie vydala r. 1748 řád pro poštovníctví, kde jsou přesně ustanoveny povinnosti pošt-mistrů a ostatního personálu, poštovní taxy a práva a povinnosti cestujících. Doprava cestujících v počtu více než jedné osoby poštovním vozem byla zavedena r. 1749 podle návrhu sv. pána z Lilienu. Zřízením poštovních vozů-diligencí také pro dopravu cestujících přibyla nová funkce v poštovníctví. Dříve byl zde jen postilion, nyní ještě konduktér. Na počátku vlády Marie Terezie byly stanoveny čtyři poštovní linky, které odpovídaly státnímu i soukromému (obchodnímu) zájmu v Čechách. První linka (kurs) vedl z Prahy na Tábor, Jindřichův Hradec do Vídně jako

sídla císaře a sídla hlavních říšských úřadů, které zde tato panovnice ve Vídni soustředila v neprospěch zemí koruny svatováclavské. Druhá linka, tzv. saská, šla z Prahy na Velvary, Lovosice, Teplice do Drážďan. Třetí kurs byl staletým spojením Čech se západem z Prahy přes Rokycany, Plzeň, Horšovský Týn do Bavor. Čtvrtá linka šla tehdy přes Nymburk, Hradec Králové, Náchod do Pruského Slezska. Vidíme, že tehdy naše končiny na sever od linky slezské a saské stály v oboru poštovníctví zcela mimo státní zájem. Časem ovšem linek přibývá a někdy se kursy mění. Tak například i linka na Vídeň později změnila svou trasu.

Cestující z konce 18. století a začátku 19. století si náríkali na nepohodlnost poštovních vozů a pomalost jízdy. Přepřahání koní ve stanicích, nakládání poštovních zavazadel s dopisy, to vše trvalo velmi dlouho. Nedostatek poštovní dopravy poznal na vlastní kůži i pozdější reorganizátor rakouského poštovníctví, syn lesníka z Opočna, pozdější šlechtic z Ottenfeldu. Ten navrhl řadu aktů k zlepšení poštovníctví, z nichž nejdůležitější je poštovní zákon z roku 1837, na jehož základě byl vydán řád pro poštovní stanice. V poštovním zákoně se stanoví, že od 1. července 1838 pozbývají platnosti všechny dosavadní poštovní předpisy, že však smlouvy, týkající se poštovníctví (dědičné pošty), zůstávají v platnosti a že budou základem pro novou úpravu. Touto „novou úpravou“ se myslelo postupné rušení privilegií dědičných poštovních úřadů. Tato privilegia byla dědičná a prodejná, ale pro stát nepřilíš výhodná. O tomto udělování privilegií dědičné pošty a jejich zrušování si promluvíme znovu později.

Šlechtic Ottenfeld, který jako odborník pro poštovníctví dosahoval po vystudování práv ve státní službě ve Vídni stále vlivnějšího postavení, zavádí již r. 1823 kromě obyčejné pošty také rychlejší vozy, nazývané Eilwagen, spěšné vozy. Ottenfeld si vzal pro jejich zřízení za vzor Anglii, kde byly počátkem 19. století zřizovány tzv. flying-stage coach — létající dostavníky. Pro tyto dostavníky byly stavěny dobré vozovky (Mac Adam), konstruovány nové lehčí kočáry a vybírán a pěstován též zvláštní druh koní. O silnici se měly starat v Čechách příslušné krajské úřady (u nás to byl krajský úřad mladoleslavský a bydžovský, později jičínský) a přilehlá města a panství. Ty o tento úkol ale nedbaly. Proto Ottenfeld nařídil, že poštovníci musí podávat každé čtvrtletí svému krajskému úřadu písemnou zprávu o stavu silnic ve svém obvodu.

Ottenfeldův služební řád pro poštovské stanice z roku 1839 rozlišuje službu manipulační a službu pojezdnu. Manipulační službou se rozumělo přijímání a odeslání dopisů a účtování poplatků za dopisy a cestující. Poštovné bylo vysoké a platilo se na poště podle vzdálenosti. Dopisy se musely donášet na poštu. Způsob placení poštovního byl různý. Buď zaplatil celé poštovné odesílatel, nebo polovinu odesílatel a polovinu příjemce. Definitivní úpravu přineslo teprve zavedení poštovních známek, což se stalo až r. 1850.

Ustanovení o pojezdne službě stanovila počet koní na postilionu (4—5) a vlastnosti postilionů. Tyto muže vybíral poštovní mistr. Postiliony mohli být jen muži nad osmnáct let, střízliví a bdělí. Měli být k cestujícím zdvořilí, neměli se opíjet. Koně, vozy a postroje měli mít v pořádku. Jedni koně na poštovní stanici měli být stále přistrojeni pro okamžitou potřebu. Postilion se musel naučit z not troubit stanovené signály; jeden z nich se zachoval na naše časy. Jestliže postilion neznal noty, musel ho signály naučit místní kantor. Koně byli na každé poštovské stanici měněni. Pro dobu přepřahání koní měl dát poštovní mistr cestujícím jako útulek vytopěnou místnost. Poskytování pohoštění bylo pro obě strany výhodou, ale nenáleželo do služebních záležitostí poštovního mistra. Také poštovní mistr byl kontrolován, zda má dost koní na přepřahání, zda jsou koně dobře živeni, zda jsou v pořádku vozy, brzdy a lucerny na nich. Ten musel znát dobře i poměry ve svém obvodu a v případě nebezpečí musel poslat s poštou ještě jednoho postilionu na koni. Byli tehdy ještě dlouhé úseky cesty táhnoucí se velkými lesy, nejbliže od nás to byly pověstné lesy brandýské.

Od roku 1817 byly zavedeny první poštovní schránky, zatím dřevěné, s otvorem shora. Od roku 1841 byly poštovní stanice označovány znakem rakouského orla a trubkou.

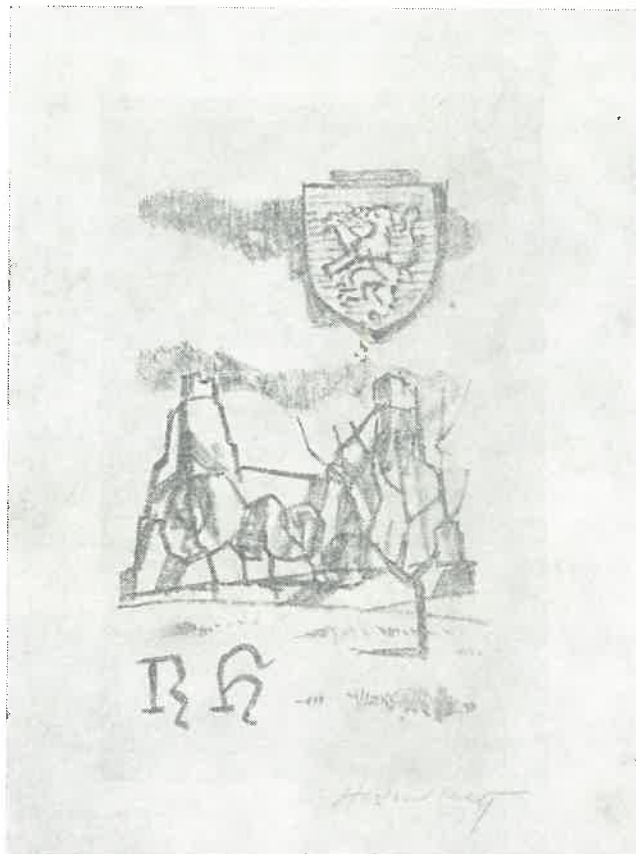
Kdo chtěl jet poštovním vozem, musel mít osobní doklad a jízdu si předem objednat. V Praze musel mít povolení k jízdě od městského hejtmanství, což byl městský policejní úřad. Když objednával pasažér jízdu, musel udat své jméno a příjmení, bydliště a jméno a přesnou

adresu toho, ke komu jede. Zavazadlo muselo být označeno jménem a adresou. Váha zavazadla byla ovšem limitována a zavazadlo mělo mít formu vaku. Váhu zavazadla cestující obcházeli tím, že se nastavili do všeho toho, co se jim do vaku již nevešlo.

Obyčejný poštovní vůz jel do třicátých let 19. století z Prahy do Vídně ještě pět dní. Roku 1823 byla zavedena „rychlá pošta“. Pamětník staré Prahy rytíř Kopetz ve svých vzpomínkách o této „rychlé poště“ píše: „My jsme tenkrát byli veselí a hrdí na své pokroky v dopravě, my jsme se dostali do Vídně za 36 hodin, to je během jednoho dne a dvou nocí — ale kříví a chromí dlouhým sezením, trápení horkem a prachem v létě, ztuhlí chladem v zimě“. Jiný pamětník času těchto vozidel Servác Heller nám popisuje onen „rychlík“: Kupé bylo pro čtyři osoby. Vpředu byl polokrytý prostor pro konduktéra pošty a ještě před ním byl kozlík pro postilionu. Oba prostory personálu byly veliké, že zde mohly sedět dvě osoby. Proto oba pouštěli k sobě za úplatu do vlastní kapsy ještě jednoho pasažéra. Koně museli jet pokud možno celou túru (zpravidla dvě až tři míle) cvalem. Obyčejný, nerychlíkový vůz jel značně pomaleji a nevynikal takovým pohodlím jako „rychlík“. Cesta z Prahy do Sobotky nebo naopak trvala více než před sto lety přibližně jeden den.

Po silnicích, směřujících k západočeským lázním, bylo možno vidět v první polovině 19. století zvláštní vozy. Předpisy dovozovaly, aby si cestující objednal poštovní rychlé zvláštní vozidlo, které potom nebylo vázáno vůbec žádným jízdním řádem a jeho jízda se řídila zcela přáním objednatelů. Tuto zvláštní jízdu si mohlo objednat několik osob a společně ji zaplatit nebo také jen osoba jedna, zaplatila-li celý náklad. Poštovní správa v Čechách měla později takový nedostatek vozů, koní a personálu, že musela objednávky těchto jízd odmítat, což budilo rozhořčení zvláště u cizích návštěvníků lázní, kteří si chtěli prohlédnout Prahu nebo jeli z Prahy do lázní.

Polovina 19. století znamená zavedení poštovní známky a zřízení železnice. První vlak vjel do Prahy r. 1845. Brzy se zavádějí vlakové pošty, kde se pošta třídí již během jízdy. Vznikají telegrafní úřady, původně oddělené; k definitivnímu splnutí telegrafních stanic s poštou dochází r. 1884. Přibývá železnic, ubývá poštovních linek k dopravě osob. Železniční doprava znamená značné zlevnění dopravy. Od r. 1838 se postupně likvidují privilegia dědičných poš. Pošta přebírá zasilání peněz. Roku 1881 byl v Praze první soukromý telefon. (Pokračování příště)

Exlibris Rudolfa Hlavy. Litografie Stanislava Hlinovského

PAŘEZ

HRÁDEK NA ZÁPADNÍM OKRAJI PRACHOVSKÝCH SKAL

(katastrální obec Pařezská Lhota, okr. Jičín)

Na západním okraji Prachovské křídové tabule, v místech, kde pískovcové pásmo ztrácí členitost a nabývá obléjších tvarů, se na válcovitěm izolovaném skalním bloku nacházejí nepatrné zbytky hrádku Pařezu. Opevnění je vzdáleno 900 metrů vzdušnou čarou severovýchodně od obce Blata a 200 metrů jihozápadně od obce Pařezská Lhota. Pařez je dosažitelný od komunikace Blata — Pařezská Lhota, kde je rozložen ve směru cesty od Blat zhruba po 1400 metrech po pravé straně na vzdálenost 20—30 metrů. Ve stejném místě při silnici končí lesní pásmo a začínají lučinaté svahy.

V bezprostřední blízkosti Pařezu je zamokřeně aluviální prostředí, kterým protéká bezejmenný potůček. Severně od Pařezu je terén porostlý lukami, na opačné straně pak lesním porostem. Nad tímto údolním terénem se zdvihají menší pahorky, často však s příkrými pískovcovými srázy. Samá poloha hrádku Pařezu na osamělém pískovcovém bloku na okraji údolí byla strategicky velmi výhodná. Stěny pískovcového bloku spadají kolmo do údolí, pouze na východní straně bylo nutno mírně prohloubit šíji, kterou celkem nevýrazně osamělá skála souvisela s bokem údolí.

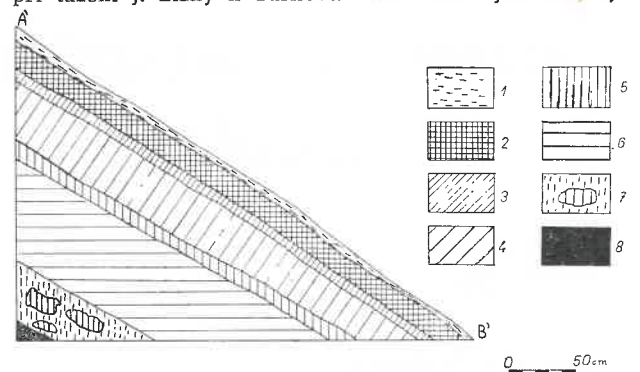
Skalní blok o rozměrech plata 25 × 10 metrů byl vhodný pro stavbu opevnění vzhledem ke dvěma skutečnostem. Jednak to byla strategická poloha a snad i možnost zaplavení okolí vodou (možnost opevnění vodou připouští J. Wagner (Wagner 1958, 22; v terénu však nebyly zjištěny stopy po eventuální hrázi), jednak možnost vytesání místností v pískovcovém masívu skalního bloku.

Na povrchu skály jsou dodnes patrné stopy obvodových hradeb, zčásti zachovalých především na severní a východní straně a základy čtyřhranné věže na západním okraji opevnění. Věž byla pravděpodobně spojena mostem s okolním terénem. V ostatních částech (hlavně na JV) okraje skály se ojediněle nalézají záseky po trámecích. Dnešní přístup do opevnění mohl být vchodem pro pěší, na rozdíl od vchodu (brány) na západní straně, kterou byl hrádek přístupný i pro povozy a jezce. Zdivo hrádku, pokud je zachováno v několika decimetrech nad terénem, bylo oboustranně lícováno s použitím přitesaných pískovcových kvádrů, mezi nimiž je patrná pískovcová drť a menší lomový kámen zaléváný maltovým pojivem. Do skály bylo vytesáno několik sklepních místností s dřevěným trámovým stropem. Tyto místnosti jsou hlavně ve středu jižní strany opevnění. Oblouky oken a vchodů mají vesměs profilaci lomeného oblouku (Šalda 1969, 90). Místnosti jsou obdélníkovitého nebo

oválného půdorysu s vytesanou lavičkou nebo výklenkem ve stěně. Byly spojovány úzkými chodbami.

Z dnešního stavu stavebních prvků a celkové dispozice, zvláště když není možno použít starších popisů opevnění a budov, je možno rekonstruovat hrádek takto: celek byl obklopen hradbami, do kterých byla velmi pravděpodobně začleněna na jižní straně obytná stavba a věž na straně západní. Obytná budova byla zřejmě dřevěná, s vytesanými sklepy, zatímco věž byla postavena z kamenných kvádrů. Věží mohl probíhat vchod do hradu. Více soudit z dochovaného stavu nelze (obr. 1).

Hrádek Pařez je znám podrobněji ze Sedláčkova díla. Ojedinělé archeologické předměty bez nálezových okolností jsou uloženy v jičínském muzeu. Nálezy vrch. rady Wiesnera z období první republiky se dostaly do bývalého Českého muzea v Litoměřicích. Roku 1942 za dosud nám bližší neznámých okolností našel na hrádku prof. Mencl soubor železných nástrojů. F. Šalda uvádí nález pražských grošů Václava IV., učiněný ve věži (Šalda 1969, 90). Týž autor upozornil i na nález kamenné koule, do červena vypálené, kterou spojoval s dobýváním hradu při tažení J. Žižky k Turnovu roku 1424. Zjišťovací vý-

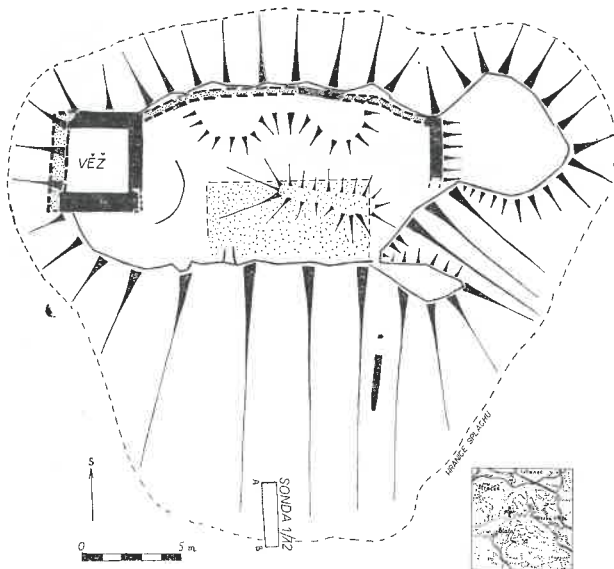

Obr. 2. Pařez - profil sondy 1/72. 1 - jehličí, 2 - lesní humus promíšený pískem, 4 - tmavá (šedá) písčité vrstva, 5 - kulturní vrstva (první) s nálezy (tmavě hnědá heterogení), 6 - vrstva bílého písku bez nálezů, 7 - kulturní vrstva (druhá) s nálezy (písčité s tmavěhnědými ččkami, heterogení, 8 - kompaktní písčité podloží.

kop provedli v roce 1972 pracovníci Severočeského muzea v Liberci (J. Waldhauser a V. Weber). Zkoumána byla druhotná stratigrafie pod jižními zdmi hradu, kde byly zjištěny poměrně početné nálezy keramiky. Důvodem položení sondy na poněkud neobvyklém místě byla potřeba získat keramiku k datování, což by nebylo možné vzhledem ke splavení kulturních vrstev provést ve vnitřním areálu hrádku. Mimo to nebylo možno vyloučit archeologické nálezy z doby laténské, které by byly zřejmě zcela zničeny při stavbě hrádku, jak se tomu stalo za podobné nálezové situace na hradě Sloupu u Nového Boru¹).

Ověřitelně starší archeologické nálezy z hradu Pařezu [vyjma mincí Václava IV.] jsme našli v litoměřickém muzeu²) (obr. 5 : 1—7) a v jičínském muzeu (obr. 5 : 8). Jde o bronzovou sponu nauheimského typu (obr. 5 : 1), fragment spony s vývalky na lučiku (obr. 5 : 2), ozdobné tepané bronzové hlavice (obr. 5 : 6—7), a skleněný korál z modrého, fialového a žlutého skla. Spolu s okrajovým zlomkem nádoby (obr. 5 : 8) je možno tyto nálezy datovat do sklonku druhého a především do prvního století před naším letopočtem, tedy do souvislosti s keltským osídlením. Pravděpodobně jde o menší fortifikaci na severním okraji keltského území (podobně Čertova Ruka u Turnova, Plotiště u Hradce Králové). Podrobnější rozbor laténských nálezů provedeme při jiné příležitosti.

V jičínském muzeu se rovněž nalézá neinventovaný soubor železných předmětů, nalezených roku 1942 prof. Menclm. Jde o cca tři kilogramy železných nástrojů, polotovaru a materiálu (cf. Waldhauser 1969, 8). O tomto souboru se zmíníme podrobněji až po jeho konzervaci.

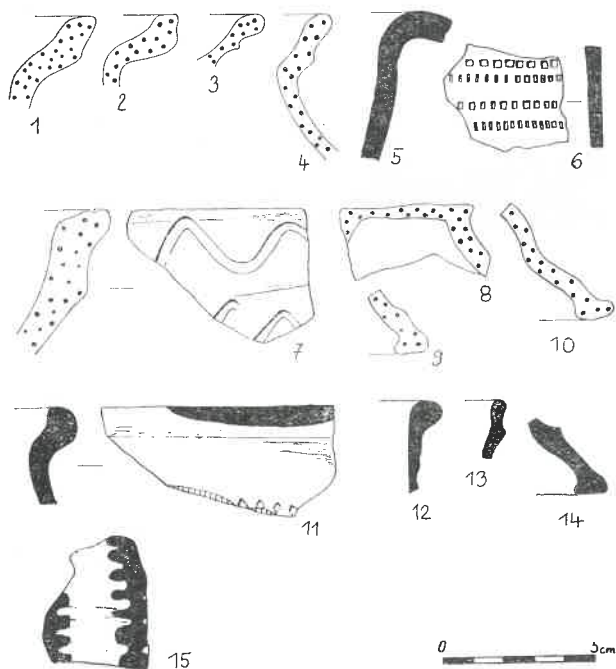
Obr. 1. Pařez - plán opevnění. Černě - zbytky zdiva, čárkovaně - předpokládaný běh zdí, tečkovaně - pravděpodobná poloha obytné stavby; zakreslena sonda 1/72.

V sondě 1/72 (obr. 2) byly zjištěny dvě kulturní vrstvy oddělené sterilní písčitou mezivrstvou. Druhá vrstva nasadající přímo na písčité podloží, byla na nálezy podstatně chudší a méně výrazně probarvena, zatímco první obsahovala mimo keramiku i značné množství mazanice, uhlíků a pískovcových kvádrů z destrukce zdi hradu.

Nálezy z první vrstvy tvořilo 279 keramických zlomků. Soubor byl tvořen z větší části střepy z materiálu okrové až hnědé barvy obsahujícího jako ostřivo zrnka písku (194 kusy). Druhou část tvořily střepy světležluté až bělavé barvy z jemného materiálu s mikroskopickým ostřivem, velmi dobře vypálené (85 kusů). Sedm zlomků neslo stopy malování červenou barvou, jak ve formě horizontálních linií, tak v dekoru svislých linií se zvlněnými okraji (obr. 3 : 15). Jako další výzdobný prvek se objevily dva typy radýlkování — pás kosočtverců (obr. 3 : 11) na jednom střepu a pás z řad drobných čtverečků (obr. 3 : 6) na třech střepích. Mezi nálezy se vyskytly dva zlomky keramiky hnědé barvy z jemného materiálu nepříliš tvrdě vypáleného, které byly na vnitřní straně opatřeny žlutohnědou průhlednou polevou.

Vedle dělení dle materiálu či výzdoby lze získaný materiál rozdělit také dle příslušnosti k částem nádob.

Nejpočetnější skupinu tvořily střepy bez výzdoby z těl nádob a zlomky den (252 kusy). U této skupiny lze konstatovat, že většina střepů nese jasné stopy vytáčení na rychle se točícím hrnčířském kruhu. Na žádném z den nebylo pozorováno odříznutí strunou, ale pouze podšpka³.

Obr. 3. Pařez - sonda 1/72 - archeologický materiál z první vrstvy.

Okrajové střepy lze rozdělit do následujících skupin:

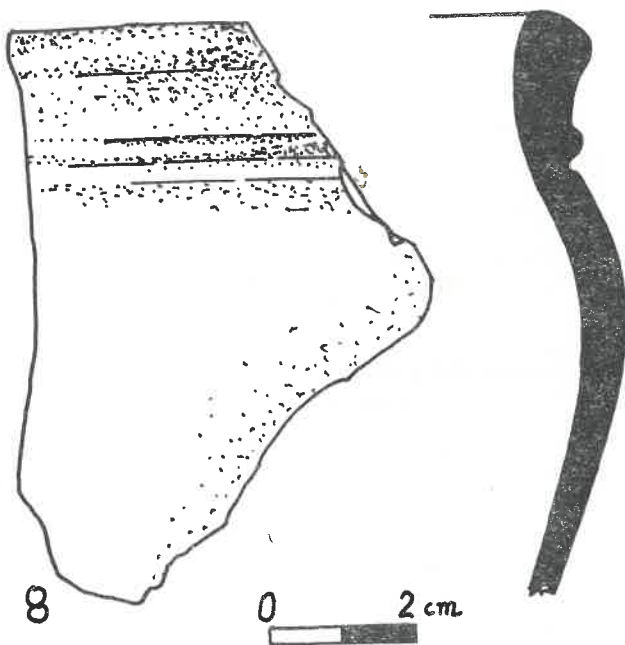
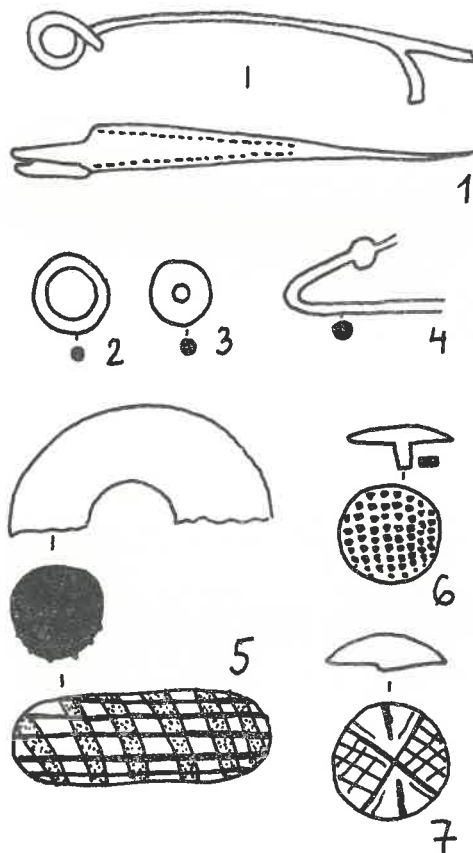
1. Okraje šikmo ven vykloněné, zesílené (obr. 3 : 1, 2, 7). Vyrobeny z materiálu ostřené pískem. Silnější střep (obr. 3 : 7) byl zhotoven z bahnitého materiálu s příměsí hrubšího písku, na povrchu s okrovou engobou; byl zdoben rytou nepravidelnou dvojitou vlnicí;
2. okraje šikmo ven vykloněné s jednoduchým okružím (obr. 3 : 3, 4) z materiálu ostřené pískem;
3. okraje s okružím (obr. 3 : 12, 13) z materiálu jemného, bělavé barvy;
4. okraj vodorovně ven vyhnutý (obr. 3 : 5) z materiálu ostřené pískem;
5. okraje ovalené (obr. 3 : 11) z materiálu jemného, bílé až žluté barvy.

Třetí skupinu tvoří střepy z pokliček, vyrobené jak z materiálu ostřené pískem, tak z materiálu jemného, světlejšího.

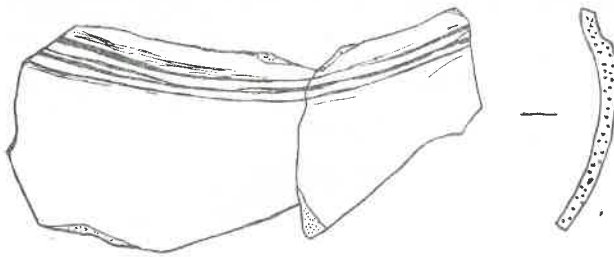
Z druhé vrstvy bylo získáno pouze 9 střepů. Všechny byly vytočeny z materiálu ostřené pískem a vypáleny do hněda. Na dvou střepích byla v podhrdlí pozorována vodorovná rytá linie. Jemný materiál s mikroskopickým ostřivem ani červené malování nebylo pozorováno (obr. 4).

Sterilní mezivrstva velmi pravděpodobně ukazuje na určitý předěl mezi vrstvou první a druhou, buď ve funkci nebo ve vývoji hrádka.

Předpokládané laténské osídlení se výkopem v roce 1972 prokázat nepodařilo.

Obr. 5. Pařez - keltské nálezy (spony, korále, keramika).

Obr. 4. Pařez - sonda 1/72 - archeologický materiál ze druhé vrstvy.

Hrádek Pařez představuje pravděpodobně poněkud reprezentativnější typ drobného venkovského opevnění, snad již větší rozlohou, kamenným opevněním a pracně ve skále tesanými prostorami. I stavební dispozicí patří do okruhu gotických hradů 14. století, kdy věž bývá zapojena do opevnění (Menclová 1972, 331). Dle datování na základě keramiky hrádek velmi pravděpodobně existoval již koncem 14. století a zanikl v první polovině 15. století.

Historické prameny se poprvé zmiňují o hrádku k roku 1403, kdy byl majitelem Jan z Pařezu, pravděpodobně následník Petra z Pařezu, který měl být podle stavebního rozboru okolo roku 1370 stavebníkem hradu (Wagner 1958, 22). Za Ctibora z Pařezu (1430) byl hrádek již zříceninou.

J. Pekař (1970, 186) se zmiňuje o okolnosti, že na východní straně kostecké panství sousedilo se statky drobné šlechty, která se zde vesměs udržela až do 15.—16. století. Ve 14. století šlo pak o území mezi pozemkovou držbou kosteckých a velišských Vartemberků. Pozoruhodnou okolností je, že vznik hrádku na základě rozboru umělecko-historických i archeologických pramenů spadá do období okolo roku 1370, kdy dochází k dělení majetku jak mezi kosteckými Vartemberky Petrem a Markvartem (1370), tak mezi velišskými příslušníky vartemberského rodu Benešem III. a Čeňkem I. (1368—1372). Pozoruhodná je i shoda jména pravděpodobného zakladatele Pařezu Petra z Pařezu se jmény členů vartemberského rodu. Připočteme-li k těmto okolnostem i skutečnost, že charakter pařezského hrádku vychází spíše z předloh gotických hradů nežli z venkovského opevnění typu Solec, Ujkovice nebo Rakov, dalo by se s velkou mírou rezervovanosti předpokládat, že zakladatelem hrádku byla některá [v historických pramenech rodově neurčitelná] z osob v blízkosti vartemberkého rodu. Podobně Petr (1389—1416) z větve velišských Vartemberků sídlil svého času na hradě Brada u Jičína, tedy sídle menším než byly Kost nebo Velíš.

Okolo roku 1320 ještě zřejmě Pařez nestál, přestože F. Šalda píše o založení za neklidných dob lucemburských (Šalda 1969, 90). Alespoň při pravděpodobně kompletním výčtu místní rytířské a zemanské šlechty, kteří

tehdy loupili na zboží Voka z Rotštejna, se Pařezští nejmoují. Podle archeologických pramenů, které se shodují s historickými, hrádek Pařez nepřetrval první polovinu 15. století. Zda zanikl v souvislosti s husitskými válkami (1424?, Šalda 1969, 90), spolu s vesnicemi Valy a Moravsko (Turek 1949, 163) které mohly patřit k panství pařezskému, nelze potvrdit ani vyvrátit. Určitými indiciemi k náhlému zániku požárem by mohly být nálezy grošů Václava IV., sklad železných nástrojů, opálené kamenné koule a zjištění, že poslední kulturní vrstva ve splachu pod hradem jevila zřejmé stopy požáru a po té nenásledovaly žádné stopy obnovy.

Hrádek Pařez velmi pravděpodobně existoval 40—60 let (1370—1430); proto je keramika z výzkumu 1972 velmi cennou datovací pomůckou pro časové určení dalších opevnění na Sobotecku. Hrádek Pařez zastupuje typ reprezentativnějšího opevnění, jehož majitelé v hierarchii vesnických feudálů zřejmě patřili k vyšším vrstvám. Jméno hradu dal přirozený skalní útvar. Vzhledem k historickým pramenům o existenci Pařezské Lhoty je možno předpokládat, že jde o název původní. Funkci hrádku bude možno blíže charakterizovat až po komplexním rozboru všech opevnění Sobotecka.

J. Waldhauser - V. Weber

Literatura

- J. Wagner, Středověk Českého ráje (in Český ráj, publikace Státní památkové správy, Praha 1957, 30—31).
 J. Wagner, Památky v okolí hradu Trosky (in Trosky, publikace SÚPPOP, Praha 1958, 22).
 F. Šalda, Vlastivěda Jičínska, Jičín 1969, 89—90.
 J. Waldhauser, Archeologický zápisník ze Sobotecka, ZŠS VI 1969, 8—9.
 D. Menclová, České hrady II, Praha 1972.
 R. Turek, Prachovské skály na úsvitě dějin, 1949.
 J. Pekař, Kniha o Kosti, IV. vydání 1970.

Poznámky k textu:

- 1 — Na Sloupu u Nového Boru (okres Česká Lípa) byl podobný skalní blok osídlen nekeltským (germánským) obyvatelstvem v době laténské, teprve později zde byl postaven středověký hrad. Při archeologickém výzkumu v roce 1936 (Thiell) a 1970 (Waldhauser - Weber) byly laténské a středověké nálezy zachyceny v druhotné stratigrafii ve splachu pod skalami hradu. (Cf. J. Waldhauser, Archeologický výzkum v severních Čechách II, SM Liberec, 1971, 34, 51—52, obr. 11, 30—31).
- 2 — K nálezům z Pařezu, dnes v litoměřickém muzeu neidentifikovatelným, patří stříbrná mince s obrazem konička. Patří ke keltskému osídlení Pařezu (cf. č. j. 2177/32 v Archeologickém ústavu ČSAV; Z. Nemeškalová-Jiroudková, keltské mince v severovýchodních Čechách, Archeologické studijní materiály I 1964, 102—108).
- 3 — Teze, že podsýpka na dně vylučuje použití rychlého kruhu, zdá se pro množství příkladů neudržitelná.

NADĚJE

Antonínu Knížkovi

Znám úděl tuláka
 jenž světem táhne sám
 jako ta oblaka
 ke slunci, ke hvězdám,
 znám úděl života
 když chutná jako blín,
 když duše, sirota,
 hroutí se v klín,

znám úděl otroka,
 almužny žhavý trest
 i kletby proroka
 v osudu spleti cest,
 znám lásky vroucí žár
 i v hloubce nenávist
 a zloby dravý spár,
 ohavný biče svist.

Tisíce nadějí
 pohřbil jsi u svých cest.
 Však na té zvěři,
 již slzy skrápějí,
 krásnější začne kvést.

Josef Barkman

● **Jak se u nás zpívalo.** Podle vyprávění pamětníků jsem si zapsala slova písně, kterou si asi před sto lety složila libošovská děvčata a zpívala ji u muziky. Snad bude zájmat i naše čtenáře:

*Libošovské panny, je nás tu všech dvanáct,
 máme tu mládence, máme tu mládence,
 nestojejí o nás.*

*O nás nestojejí, za nás se stydějí,
 jen samé tisíce, jen samé tisíce
 ve světě hledají.*

*Když žádná tisíce ve světě nenajdou,
 ještě raděj zase, ještě raděj zase
 k zdejším pannám přijdou.*

Ve Vesci se táž písnička zpívala s trochu obměněným textem:

*Ve Vesci na návsi jsou lípy zelený
 pasou se tam, pasou, pasou se tam, pasou,
 čtyry koně vraný.*

*Čtyry koně vraný a pátý šimlíček,
 pase je tam, pase, pase je tam, pase,
 ten Soutů Pepíček.*

Místo „ve Vesci“ se zpívalo třeba „v Dobšicích“ a i závěr se mohl přizpůsobovat situaci v dalších obcích.

Tanečková, Podkost

Při pořádání písemné pozůstalosti profesora Bedřicha Profelda v Okresním archivu v Náchodě jsem zjistila větší počet písemností týkajících se předního českého politika šedesátých let minulého století, Václava Zeleného. Jak se zdá, zabýval se Profeld touto osobností studijně a shromažďoval všechna data k jeho životopisu.

Václav Zelený, významný český politik a literární kritik, se narodil 27. 8. 1825 v Borově u Havlíčkova Brodu a zemřel v Praze 5. dubna 1875. Po universitních studiích působil od roku 1848 na středních školách v Praze. Mimo svoji pedagogickou práci byl literárně činný a přispíval do četných časopisů, psal povídky a objevné životopisy K. J. Erbeny, Františka Palackého, J. Kollára a Josefa Jungmanna. Ve své vědecké práci pokračoval zpracováváním pozůstalosti Karla Havlíčka Borovského a v roce 1875 připravoval kritickou studii o Václavu Hankovi, u něhož zjistil jeho nesprávné zásahy do české literatury. Od roku 1860 byl členem Matice české, Královské české společnosti nauk a dopisujícím členem charkovské university. Roku 1861 vstoupil do politického života, byl zvolen do českého sněmu za okresy Německý Brod, Humlec, Polná a Přibyslav a za poslance říšské rady. Na její půdě neohroženě vystupoval proti útlaku Schmerlingovy vlády na obranu české vzdělanosti a kultury. V roce 1863 podepsal známé ohrazení českých říšských poslanců a tak se dostal do otevřené opozice proti vládě. Aby nebyl existenčně vázán, zřekl se profesorského místa a věnoval se novinářství. Redigoval nový časopis *Národ*, u jehož založení stáli Palacký, dr. Rieger a dr. Brauner. Celou svou politickou prací se Zelený snažil prospět českému školství, vzdělanosti a národnostní otázce.

Ve zmíněném souboru listin mě zaujal dopis, který byl V. Zelenému zaslán z Jičínka. Dopis není datován, domnívám se však, že byl psán kolem r. 1863, tj. v době, kdy Zelený vstoupil do otevřené opozice proti reakční byrokratické Schmerlingově vládě, jak vyplývá z textu, který pro jeho zajímavost cituji:

„Vaše Blahorodí!
Sluvutný pane!

My níže psaní občané, skrz naskrz přesvědčení jsouce o pravdivosti Vašnostmi pronesených slov v sezení říšské rady, odesíláme Vám a všem slovanským poslancům adresu důvěry na důkaz, že souhlasíme úplně s jednáním Vaším, a že i pro budoucnost v Vaše neohrožené si počínání plnou svou důvěrou skládáme.

Každý svobodomyšlný občan, ať jest již národnosti jakékoliv, jest-li si této jen poněkud vědom jest, musí doznati, že není národ národem, pokud veřejného života, pokud ctí a rovnoprávnosti se mu nedostává; že není národem skutečným, s jinými stejně oprávněným, pokud nemá národního úřednictva a pokud se všem jest libovůlí birokratů, jenž na každé sebenevinnější národní podniknutí přes rameno se dívají a je tupí. A pravíme opět a vždy toho přesvědčení budeme, že nelze mluvit o národním rovnoprávnosti, pokud úředníci řeči jeho se štítí, jí, ač tomu zákon chce, učiti se nechťí, ba i veřejným pohaněním jí se rouhati osmělují.

Ovšem, že mnozí mezi nimi v tom ohledu chvalnou činí výminku, ale veškerý stav našeho úřednictva není až posud daleko takový, že by slova Vašnostmi pronesená jen poněkud s pravdou nesouhlasila. A protož srdečně díky vzdáváme Vám, Blahorodý Pane, jenž Jste neobyčejnou rázností vadnou stránku našeho úřednictva bezohledně odhalil, a takto jako by nám ze srdce promluvil. Bůh Vás za to posiluj, by Jste i nadále neblahý stav naší národnosti léčiti a všudy její šťastně řídití mohl — Hajte a braňte, — národ stojí za Vámi!!!“

Na dalších stranách dopisu nacházejí se pak otisky razítek jednotlivých obcí z Jičínka s podpisy starostů či představených obce.

Uvedená adresa zasláná V. Zelenému je jistě velmi zajímavým dokumentem, který dokládá jednotný postoj českého venkova proti germanizačním snahám rakovské vlády v období, kdy se jednalo o to, aby čeština byla rovnoprávným úředním jazykem v českých zemích. Skutečnost, že dopis podepsali zástupci 28 malých obcí z Jičínka, dokazuje také, že politické dění v šedesátých letech minulého století nebylo jen věcí politiků, ale všeho lidu, celého národa.

Michaela Šafářová

Po první světové válce se vraceli do Sobotky na delší nebo kratší čas jako do bydliště svých rodičů také mnozí bývalí studenti. Mezi nimi byli i oba naši kytaristé Antonín Haken a František Šlejška. A byli to kytaristé znamenití. Měsíce a roky první války daly jim mnoho času k zdokonalení ve hře. Kytara jim dávala taky možnost na chvílku aspoň pozapomenout na zlou skutečnost. Oba byli narozeni uprostřed posledního desetiletí minulého století. „Náturou“ se od sebe v jednotlivostech lišili, ale oba měli stejné nadání shromažďovat kolem sebe mladé lidi a při nenucené, prostě zábavě, vyprávění a trošce zpěvu vytvořit na několik hodin atmosféru, v níž se účastníci pěkně cítili a tuto společnost opět vyhledávali.

Tonda Haken, nejmladší ze synů strojíka Hakena, se po válce vrátil k svému učitelskému povolání. Byl ještě svobodný a valnou část prázdnin trávil doma u rodičů. František Šlejška, syn dlouholetého soboteckého poštovního mistra, se vracel z vojny se snahou dokončit lékařské studium. O prázdninách po roce 1918 chodil k večeru, s nezbytnou lulkou v ústech, od poštovního úřadu ke škole. V březovém altánu zahrady obecné školy se scházela část studentské společnosti, v níž já byl ještě jen přihlížejícím a poslouchajícím benjamínkem. Šlejška znal repertoár proslulé Červené sedmy, písničky Ed. Bassa, Červeného a jiných. Znal hodně písniček tehdy se rodičů trampského hnutí. Jeho písňový repertoár byl nepřehledný.

Velmi pěkných bylo několik večerů, když za námi do altánu přicházel Tonda Haken se svým — po vzoru obrozenců — bohatě opentleným nástrojem. Hakenovým parádním číslem byla *Serenáda* od Franze Schuberta, kterou do našeho povědomí v poslední době znovu uvedl Karel Gott. Hakenův přednes byl výborný. Po takovémto jeho „úvodu“ se oba kamarádi dali do vzpomínání a za doprovodu svých kytar zpívali nám i sobě písničky české, ale i jiné — ze všech těch končin, kam je válka zavála. Byly to písničky maďarské, polské, ale hlavně ruské, ukrajinské. Na ruské frontě naši krajané měli možnost naučit se množství krásných melodií, z nichž jsem ani já za ta dlouhá léta ještě vše nezapomněl. Znáám například dosud melodii studentské písničky „Proščajte, družja, ja ujezžaju...“. Právě tak cikánskou „Moj kastor v tumaně světit, jiskry...“. Oba dovedli zazpívat i pochodovou píseň ruských revolucionářů „Smělo, tovaryšči, v nogu...“. Poněvadž byli oba slušnými houslisty, vzal podle nálady jeden nebo druhý do ruky housle a druhý ho doprovázel.

Někdy o prázdninách roku 1920 nebo snad 1921 jsem provázel Šlejšku taky jednou navečer na Benešov k staré paní Kavkové, kde byl na kratším pobytu její příbuzný mladý ještě lékař Josef Charvát, dnešní akademik. Šlejška se s Charvátem znal ze studií nebo snad i z vojny. Charvát byl od mládí milovníkem přírody a táboření. Na Šlejškovu žádost vzal do ruky moji kytaru a tichým hlasem zazpíval jednu z těch prvních tábořnických písniček tehdejších obyvatel osady Ztracená naděje. František Šlejška brzy nato dostudoval a stal se okresním lékařem v Havlíčkově Brodě. Na památku mi dal ještě malou, půlovou kytárku, celou otlučenou a popsanou podpisy kamarádů z války. Na začátku války ji získal od Dalibora Herrmanna, syna našeho populárního spisovatele Ignáta Herrmanna, který míval obchod hudebními nástroji ve Vodičkově ulici.

Snad se mezi čtenáři těchto řádek najde několik málo těch, kdož se také účastnili letních soboteckých výletů do Mladějova, kdy v čele mladé gardy šel s kytarou Tonda Haken. Byl pro svou povahu velmi oblíben. Učil na Mladoboleslavsku a později řediteloval na Mělnicku, kde poměrně v nevyšokém věku zemřel.

Haken a Šlejška dali také podnět i základ k mé hře na kytaru, které jsem používal později také při studentských večírcích s lehkým programem. Část „kytarových“ dovedností převzal ode mne Jenda Šolc (nyní MUDr.). Učil se na mé kytáře. Díky velmi pěknému hlasu a přednesu jeho zpěv při kytáře našel také oblibu v kruhu známých.

To vše, co zde vyprávím, se stalo v době, kdy nikdo z nás netušil, že hra na kytaru se tak rozšíří.

Jaromír Kuchař

Kukla lyšaje smrtihlava - Střehom 1973
Foto Dr. V. Lekeš

LYŠAJ SMRTIHLAV

Lyšaj smrtihlav (*Acherontia atropos* L.) patří mezi vzácné stěhovavé druhy motýlů, které k nám přeletují ze severní Afriky nebo z jižní Evropy. Létá rychlostí až 54 km za hodinu a při příznivém větru může dosáhnout až dvojnásobné rychlosti. K nám přilétají pouze samičky, většinou v měsíci červnu. Kladou vajíčka na naf bramborů a zakládají tak novou podzimní generaci. Vylíhli jedinci u nás na podzim vlivem chladnějšího podnebí ztrácejí plodnost a hynou. Nevíme dosud přesně, proč tedy Lyšaj smrtihlav opouští svůj jižní domov a letí zahynout do našeho chladnějšího podnebí. V odborné literatuře se uvádí domněnka, že by při přemnožení neměl ve své domovině dostatek potravy pro další pokolení. Jeho housenky totiž spotřebují poměrně značné množství zelených listů — vždyť dosahují délky až 15 centimetrů.

Autor článku našel na Sobotecku v okolí Střehomě a Oštic od 13. do 31. srpna 1973 celkem 40 housenek lyšaje smrtihlava. Housenky byly zelené, světle zelené a oranžové, na bocích s modrými nebo fialovými pruhy. Když se housenky dotkneme, vydává vrzavý zvuk připomínající praskání ohýnku. Dospělý motýl i kukla při po-

Housenka lyšaje smrtihlava - Ošovice 29. VIII. 1973
Foto Dr. V. Lekeš

dráždění vrže. Je to u motýlů ojedinělý zjev, zvuky zřejmě slouží k zastrašení nepřitele.

Při vyorávání brambor našli družstevníci na Sobotecku dalších 90 kulek lyšaje smrtihlava. Pro zajímavost uvádím jednotlivá naleziště: U Oseka 19 kulek, ve Střehomí 3, v Dobšíně 2, v Kamenici 1, v Přepěřích 6, v Ošticích 56 a v Malobratřicích 3 kukly. Z mnou nalezených a pěstovaných 40 housenek se vylíhlo 37 motýlů, z přinesených 90 kulek dalších 6 motýlů. Většina kulek nalezených při vyorávce je totiž nějakým způsobem poraněna a z poraněné kukly se už motýl nevylíhne. Další kukly, které zůstávají na poli, při přezimování zmrzou a nedožijí se jara.

Věřím, že za příznivých klimatických podmínek přiletí lyšaj smrtihlav příští rok znovu. Výskyt tohoto tažného motýla se sleduje v celé Evropě a každé objevení u nás je hlášeno Čs. entomologické společnosti při ČSAV v Praze.

Letošní nález 130 kulek a housenek lyšaje smrtihlava v našem kraji je pro celou ČSSR v období 65 let, kdy se výskyt sleduje, největší. Poslední hromadný výskyt byl zaznamenán v roce 1908 u Benátek n. Jiz. O pečlivý průzkum se přičinili v prvé řadě družstevníci a družstevnice ve všech zmíněných obcích. Proto jim touto cestou ještě jednou děkuji. František Kropáček

CO NOVÉHO V RAKOVĚ

Obec Rakov spolu s osadou Leština má pouze 40 domů, v nichž žije 107 obyvatelů. Malá rozlohou i počtem obyvatelů, ale velká prací, kterou občané věnují jejímu zvelebení.

Před několika lety byla obec i JZD připojena k střediskové obci Markvartice a aktivita v obci poklesla. Teprve v poslední době se nově zvolení poslanci MNV a členové občanského výboru postarali o zajímavé dění v obci.

První akcí byla oprava kulturního domu v Rakově, při níž pomohla rada MNV Markvartice. Kulturní dům byl v minulosti adaptován z místního hostince, ale po řadu let sloužil pouze jako ubytovna brigádníků a skladiště JZD. Přitom byl značně poškozen. Jeho opravou byla získána místnost pro schůze dalších složek Národní fronty, jejichž činnost byla obnovena.

V lednu 1971 za pomoci MNV a OV ČSPO zahájila znovu činnost ZO ČSPO. Jejich 16 členů se spolu s občanským výborem pustilo s chutí do práce. Byla opravena a nově zastřešena požární zbrojnice, opravena požární technika, v blízkosti zbrojnice byl postaven železný sušák na hadice a upraveno celé okolní prostranství. Následovalo vyčištění krajnic a odtoků vody při vozovce procházející vesnicí, které byly zanesené a nesloužily svému účelu.

Pak bylo rekonstruováno a rozšířeno veřejné osvětlení a překročilo se k úpravě prostranství na křižovatce silnic Sobotka—Libáň—Jičín, kde roste mladá lípa. Byla zde zlikvidována skládka škváry, prostranství bylo ohraničeno obrubníky, osázeno růžemi a okrasnými dřevinami. Tím byla křižovatka rozšířena, zkrášlena a stala se přehlednější.

Rovněž bylo odstraněno torzo topolové aleje u silnice do Sobotky, kde pahýly stromů zaviňovaly často přerušování dodávky elektřiny. Bylo zde položeno 250 metrů kanalizace a nyní se zde buduje chodník. Další chodník byl budován u prodejny Jednoty. Pro cestující na trati Li-

báň—Sobotka byla zbudována autobusová čekárna; druhá čekárna na trati Libáň—Jičín byla opravena, byl zde zřízen nástupní ostrůvek a celé prostranství bylo osázeno květinami.

Nedávno byla vybagrována malá vodní nádrž, která bude na jaře upravena jako zdroj vody pro požární sbor i jako místo pro osvětlení dětí i dospělých v létě. Připravuje se také další rozšíření veřejného osvětlení, úprava obecní studánky (která je pro některé občany jediným zdrojem vody) a prostranství kolem ní.

Při této práci nezapomínáme ani na kulturu. Dobře pracuje místní lidová knihovna a nová obecní kronikářka doplnila zápisy v kronice po r. 1945 a pokračuje vzorně v jejím vedení. Jsou pořádány zdařilé oslavy MDŽ, poutní a posvícenské zábavy. O loňských vánočních poprvé v dějinách obce zazářil na prostranství u požární zbrojnice vánoční stromek k potěše dospělých i dětí.

Za velký úspěch pokládáme skutečnost, že se nám podařilo z vlastní iniciativy obnovit činnost MS ČČK v druhé polovině loňského roku. Tato skupina spolupracuje úzce s požárníky, o čemž svědčí fakt, že uspořádali společně výroční schůzi, na níž 10 členek ČČK vstoupilo do ČSPO. Podle výsledků jejich práce se zdá, že budou svým mužům vážnými soupeřkami v požární ochraně. Členky ČČK rovněž získaly čtyři dobrovolné dárcerky a pro veřejnost připravují v nejbližší době za pomoci OV ČČK zdravotnickou přednášku. Také se zavázaly odpracovat 150 hodin na zvelebení obce. Požárníci-muži nechtějí zůstat pozadu a zavázali se na plnění volebního programu NF odpracovat 800 hodin [z toho 250 hodin zdarma]. Tyto závazky i trvalá pomoc JZD, které podporuje všechny práce svými mechanizačními prostředky, jsou zárukou, že i naše plány na rok 1974 budou úspěšně realizovány. Fr. Boček

Poznámka redakce: Vážení čtenáři, nemohli byste nám napsat podobné články o životě v dalších obcích Sobotecka?

LITERÁRNÍ ZE SOBOTECKA

(Uvádíme záznamy z listopadu a prosince 1973 a z ledna 1974)

- Šrámkovu báseň *Prosinec* nebo úryvky z ní otiskly prosincové číslo závodního časopisu *Zrcadlo PTP Lomnice n. Pop.*, *Vlasta* č. 51/73, *Mladá fronta* 15. XII., *Lidová demokracie* 23. XII. a *Pochodeň* 24. XII. Báseň *Kdybych byl pastevcem koní* byla v časopise *Československý svět* č. 19/73.
- Signál 2. XI. a Čs. televize 19. XI. píše o ohlasu na televizní uvedení filmu *Měsíc nad řekou*; *Měsíčník Veleobce baráčníků* č. 12/73 recenzuje inscenaci *Šrámkova léta* v Žebráku.
- Reakci Fráni Šrámka na úmrtí Karla Čapka uvádí *Lidová demokracie* 9. I. O tom, jak učitelka vzbudila zájem studentů SZTŠ v Jindřichově Hradci o Šrámkovo dílo, píše *Učitelské noviny* 10. I. O novém exlibris prof. Jiřího Demela se šrámkovským motivem se zmiňuje *Pochodeň* 8. I. Na přednášku o Šrámkovi v Praze upozornila *Večerní Praha* 25. I. a *Lidová demokracie* 24. I.
- Ohlasy loňské Šrámkovy Sobotky jsme našli ještě v pardubické *Záři* 29. VI. 1973, v *Práci* 9. VII. 1973 a v *Kulturní práci* č. 10/73; na program příštího ročníku upozorňují *Zemědělské noviny* 3. XI., podmínky literární soutěže otiskuje *Svobodné slovo* 31. I.
- O práci Recitačního studia Šrámkova domu psala *Pochodeň* 15. a 23. XI., 10. a 25. I. a *Amatérská scéna* č. 11/73.
- Článek o Václavu Šolcovi uveřejnila *Pochodeň* 8. I.
- O Josefu Hakenovi jsme se dočetli ve *Vlastě* 7. XI. a v *Bousováku* č. 12/73.
- Na výročí narození Joži Zindra upozornily *Učitelské noviny* 24. I.
- Novou knihu o Antonínu Markovi ohlásila *Pochodeň* 25. I.
- Podle noticky *Rozvoje* 3. I. se hudební skladatel Josef Nesvadba-Hamáček narodil 19. I. 1824 (správně 14. I. 1822) ve Vyskři.
- Fotografii Aloise Kozáka jsme našli v *Rudém právu* 2. I.
- Článek prof. Mirko Nováka o vztahu kultury a techniky v dnešním světě vzbudil naši pozornost v *Lidové demokracii* 3. I.
- Ve *Zlatém máji* č. 10/73 vyšla studie Jaroslava Šimůnka o básníku Janu Čarkovi.
- Článek Jaroslava Šulce „Z Landeka do Bobrovníků“ otisklo *Nové Opavsko* 7. XII.
- V *Učitelských novinách* 13. XII. byl článek Jiřiny Filšakové „Jak se zachovat“.
- Nekrolog dr. Josefa Knapa přinesly *Kostnické jiskry* 9. I.
- Na výročí narození malíře Karla Vika upozornily mj. *Rudé právo* 3. XI., *Pochodeň* 9. XI., *Předvoj* 19. X. a *Rozvoj* 14. a 21. XI.
- Článek o Václavu J. Černém byl v *Předvoji* 30. XI.
- Na padesátiny dr. Karla Samšiňáka upozorňuje F. Dusbábek ve *Zprávách Čs. společnosti parazitologické* čís. 1—2/73 a M. Daniel v časopise *Folia parasitologica* 4/73. Nová studie dr. Karla Samšiňáka byla otištěna v *Zoologische Anzeiger Lipsko* č. 5—6/73. Na exlibris dr. Samšiňáka upozorňuje W. Hirschmann v časopise *Mikrokosmos* č. 12/73.
- O smržově koncepci amatérského filmu pojednává článek v časopise *Amatérský film* č. 10/73.
- Nové básně Blanky Švábové otiskl *Předvoj* 9. XI. (Šperk) a 22. XI. (Válka), *Pochodeň* 10. XI. (Doma), 1. XII. (Čekání), 15. XII. (Zima) a 30. XII. (Nečas), *Mladá fronta* 28. XI. (Chvilke předtím) a *Rudé právo* 29. I. (Co mně bolí). Úryvek z jejího románu „O tom, jenže v zeleném“ byl v *Pochodní* 5. I., článek „K vánocům pohádky či nikoliv“ v *Předvoji* 14. XII.
- Verše Jiřího Najmona otiskla *Vlasta* č. 3/74 (Zimá v Sobotce) a *Mladá fronta* 22. I. (Zimní preludium).
- Na výstavu manželů Vokálových v Litoměřicích upozornila *plzeňská Pravda* 3. XI.

- O Herclíkových houslích ze soboteckého dřeva psalo *Svobodné slovo* 12. I.
- Mapku Sobotcka, kterou vydal Albatros, kladně přijalo *Rudé právo* 3. XI. a *Lidová demokracie* 21. XII.
- O práci kolektivů soutěžících o titul brigáda socialistické práce v soboteckých hotelích *Pošta* a *Turista* psala *Pochodeň* 5. XI.
- O sobotecké škole a činnosti pionýrů psal *Předvoj* 16. a 23. XI. a 7. a 14. XII.
- *Pochodeň* 6. XII. psala o soboteckých sportovištích.
- O plnění volebního programu Sobotky psala *Práce* 28. I.
- Na opravu Trosek upozornila *Mladá fronta* 7. I., o ve-seckém topolu se zmínila *Pochodeň* 10. I., o lípách na Křížánku psal *Předvoj* 7. XII., fotografii Kosti a článku o budoucnosti Českého ráje přinesla *Pochodeň* 1. XII.
- O sjezdu požárníků v Markvarticích psal časopis *Z Rairova kraje* č. 3—4/73, o návštěvě markvarticích žen v dětském domově v Dětenicích se zmínil *Předvoj* 4. I., o výstavbě kravína v Markvarticích se zmínila *Pochodeň* 28. I.
- V *Předvoji* 22. XII. psala dr. M. Kafková o nezdaru akce *Okna plná květů*, byl zde článek o Kubínových vypravěčích z Českého ráje a o práci zaměstnanců ČSAD v Sobotce.
- Poslední čísla *Bousováka* (9—12/73) informují hlavně o současném životě obce.
- Domousnický zpravodaj č. 44 ze 14. XII. přináší pokračování velmi cenného soupisu pomístních jmen v obci a zprávy ze života obce.
- *Měsíčník Veleobce baráčníků* č. 11 informuje o výstavě lidového nábytku v Národním muzeu, kde byla i skříň ze Sobotcka. V č. 1/74 se dočteme o výročním zasedání soboteckých baráčníků a o K. Sellnerovi.
- V *Životě Budovcovy župy* č. 11/73 jsou zprávy o šedesátinách ing. V. Truhláře a o práci mladé chasy v Sobotce; v č. 1/74 je článek o boleslavském kronikáři Kezeliovi a zpráva o dolnobousovském kostelíčku. Tento časopis slaví 10 let svého trvání.
- **Seznam exlibris Vladimíra Komárka**, obsahující i listy, které mají vztah k Sobotce, přináší *Zprávy spolku sběratelů a přátel exlibris* č. 3/73.
- O exlibris reprodukovanych v našem časopise v roce 1972 píše značka OH ve *Zprávách Společnosti sběratelů a přátel exlibris* č. 2/73, str. 15.
- **Mladý sobotecký rodák ing. Raško Volf CSc.**, vědecký pracovník Vysoké školy chemicko-technologické v Praze, začíná v poslední době hodně publikovat. Např. ve skriptech VŠCHT „Laboratorní cvičení z instrumentální analýzy“, které vydalo v loňském roce SNTL Praha, zpracoval kapitolu „Technometrické metody“ a v časopise *Sdělovací technika* č. 8/73 vyšel jeho článek „Měření elektrochemických potencionálů za zvýšených teplot“. Další práce jsou v tisku.
- **Okno**. Přátelé akad. malíře Vladimíra Komárka vydali v prosinci 1973 první *Okno* — sborníček materiálů vztahujících se k dílu tohoto umělce. Redigovali ho Vl. Mikulec, dr. K. Samšiňák a dr. J. Vitáček. Kromě básně Ivo Štuky a článku N. Melníkové-Papouškové, Vl. Mikule a dr. K. Samšiňáka obsahuje podrobný soupis exlibris, která Vl. Komárek vytvořil v letech 1948—1973.
- **Zprávy Společnosti přátel starožitnosti za rok 1973** nás upozornily na životní jubilea tří českých historiků, jejichž dílo se dotýká i našeho kraje. Zatímco sedmdesátin doc. Františka Kutnara jsme ve ZŠS vzpomněli, unikla nám šedesátka našeho spolupracovníka PhDr. Václava Davidka (nar. 23. dubna 1913) a šedesátka PhDr. Josefa Křivky (nar. 25. XII. 1913), autora vynikajících studií o hospodaření J. Ječného z Rytířovy Lhoty. Věříme že přijmou i naše opožděná blahopřání.
- **Východočeský kraj v tisku**. Publikace, články a stati z roku 1970. Vydala Státní vědecká knihovna Hradec Králové r. 1973, 267 stran. Sestavila Miroslava Serbusová. Publikace obsahuje bibliografické záznamy 2082 nejdůležitějších knih a článků o našem kraji, které vyšly v roce 1970, je velmi přehledně zpracována a opatřena několika rejstříky. Nás může potěšit, že je zaznamenáno i 27 článků z našeho Zpravodaje.
- **Josef Hais-Týnecký: Batalion a jiné povídky** (Melantrich 1973, 221 str., doslov napsal Jiří Opelík). Zaznamenáváme vydání tohoto svazku tvorby oblíbeného lidového autora, neboť v ústřední povídce (která byla i předlohou stejnojmenného filmu *Batalion*) vystupuje také básník Václav Šolc. Jiří Opelík v doslovu zasněženě sleduje osudy *Batalionu* v literatuře a odhaluje, kterak byl Šolc do „batalionských“ příběhů zatažen.

● **Verše Jiřího Najmona ve francouzštině.** Jitka Zbořilová a Honza Hřibal přeložili do francouzštiny pět Najmonových básní (je mezi nimi i báseň Zima v Sobotce) a dali tak základ sborníčku, který vyšel v Paříži v srpnu 1973. Verše působilými dřevoryty doprovodil Jacques Gaudel, který také sborníček vytiskl na ručním lisu. Přičiněním básnickových přátel vznikla tak originální bibliofilie, tím vzácnější, že bylo vydáno jen 25 exemplářů v luxusním provedení. Je jistě nesnadné převádět Najmonovu křehkou lyriku, tak spjatou s domácí půdou, do cizího jazyka, ale zdá se, že překladatelé i výtvarník vystihli základní ladění i rytmus originálu.

● **Krajské nakladatelství KRUH** v Hradci Králové vydalo sborník poezie a prózy mladých krajských autorů, nazvaný **Začátek** (uspořádal Vladimír Brandejs, KRUH 1973, 283 str.). Setkáváme se zde s řadou účastníků literární soutěže Šrámkovy Sobotky, kromě jiných zde publikuje sobotecký rodák Jiří Najmon (6 básní) a učitelka ZDS v Sobotce Blanka Šváblová (12 básní).

● **F. Jílek - V. Lomič: Dějiny ČVUT v Praze - I. díl.** Autoři moderních obsáhlých dějin Českého vysokého učení technického v Praze věnují ve svém díle zaslouženou pozornost i zakladateli pražského polytechnického institutu Františku Josefu Gerstnerovi, který je pohřben v Mladějově.

● **Lampa i ve víchru hořící** (Albatros 1973, 80 str.). K loňskému 200. výročí narození Josefa Jungmanna vydalo nakladatelství Albatros bibliofilskou publikaci, v níž Jaromír Loužil shromáždil vybrané ukázky z Jungmannova díla, provází nás v konfrontaci s Jungmannovými zápisky a jinými dokumenty jeho životem a dílem a připojuje rovněž několik ohlasů na Jungmannovo dílo z pera jeho současníků i příslušníků mladších generací. Setkáváme se tu na mnoha místech i se jmény Jungmannových přátel z našeho kraje, zvláště s osobností Antonína Marka.

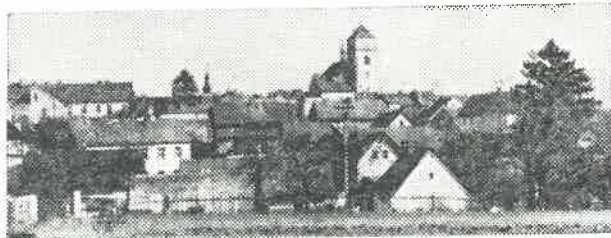
● **Josef Petráň: Nevolnické povstání 1775** (Universita Karlova, Praha 1972, 279 str. a 3 mapky). V této knize shrnuje autor současný stav bádání o problematice nevolnického povstání v Čechách v r. 1775. Za pomoci širokého okruhu spolupracovníků se mu podařilo shromáždit podrobnou evidenci pramenů i literatury. Na základě jejich znalostí pak mohl podrobně vylíčit předpoklady i vlastní průběh povstání, vypořádat se s různými pozdějšími omyly a nepřesnostmi kronikářských zápisů i některých vlastivědných článků a dát spolehlivý úvod k edici dokumentů vztahujících se k povstání, která má brzy vyjít.

Knihla je vybavena podrobným poznámkovým aparátem, připojena je bibliografie a rejstřík osobní a místní. Je tu i stať Jindřicha Obršlíka o průběhu povstání na Moravě.

Na mnoha stránkách si autor všímá událostí v našem kraji. Vychází z podrobné znalosti dosavadní literatury (články R. Anděla, K. Bílka, Fr. Kutnara, Jar. Menclá, J. Reinhartové-Jiskrové, A. V. Sakaře, J. Vašků a Mir. Vlacha) a zná i prameny. Líčí podrobně hlavně průběh jarní etapy povstání, naopak letní etapa není zaznamenána v textu ani na mapce, i když je dokumentována úředními zprávami krajského hejtmána a zápisem v kronice města Jičína (jak podrobně uvádí R. Anděl ve sborníku Sobotka 1968).

Z drobných nepřesností je třeba opravit na str. 108, pozn. 104 (zápis je z hořické pamětní knihy, ne hořovické), na str. 255 zní křestní jméno prof. Reinhartové Jaroslava (ne A.), v rejstříku místním je třeba odlišit Březno u Ml. Boleslavi od Března u Ústí n. Lab. apod.

K. Bílek

Sobotecká všehochuť

● **Veřejné plenární zasedání MěstNV v Sobotce** se konalo 24. ledna. V jeho úvodu bylo vzpomenuo 50. výročí úmrtí V. I. Lenina. Kulturní vložku přednesli členové Recitačního studia Šrámkova domu a pak promluvil o Leninově významu ředitelka ZDS a místopředsdkyně MV KSČ v Sobotce Věra Dlabová. Zdůraznila zvláště jeho prostotu a umění jednat s lidmi. V další části jednání seznámil přítomné předseda MěstNV František Hejn s plněním usnesení posledního plenárního zasedání a s úkoly volebního programu pro letošní rok, místopředseda MěstNV Václav Linhart hovořil o rozpočtu MěstNV na rok 1974 a tajemník MěstNV Bohumil Patka podal zprávu o práci inventarizační komise.

● **Na celostátním aktivu pracovníků EXODU** 21. prosince 1973 v Praze převzala z rukou předsdkyně ÚV Odborového svazu pracovníků školství a vědy Hany Růžičkové čestné uznání za dlouholetou obětavou práci v oblasti exkurzní a vzdělávací činnosti pro učitele také Draho-míra Bílková-Kyzivátová ze Sobotky.

● **Kroužek rodáků a přátel** města Sobotky a okolí v Praze uspořádal v pondělí 25. února 1974 v sále Náprstkova muzea přednášku PhDr. Václava Šolce CSc. na téma: Opět u chilských Indiánů.

● **Šrámkova Sobotka** byl název jednoho z kulturních večerů, které pořádá každý měsíc ve čtvrtek Bezručova knihovna při Ústředním domě železničářů na Vinohradech. Ten čtvrtek 24. ledna byla klubovna zcela zaplněna. Přednášející profesor Slavík podal stručný životopis básníkův a potom komentoval promítané diapozitivy z knihy „Fráňa Šrámek ve fotografii“. Účastníci večera zhlédli také film „Ať znám“, natočený v Sobotce, a na závěr byl promítnut krátký barevný film „Hudba v srdci Evropy“. Akce Bezručovy knihovny je jistě znamenitou formou propagace kraje a díla básníků.

J. V. **Šrámkovské matiné koná** se každoročně v týdnu kolem básnickových narozenin v jeho domě v Sobotce. Sejdou se ti, kdo Šrámkova v jeho rodném městě znali a stýkali se s ním, přijedou jeho přátelé mimo Sobotku. Recitační studio se snaží podat pokaždé jiný výběr ze Šrámkova díla. Nemí to právě snadné, uvážíme-li, že toto matiné s recitací Studia se koná již podvanácté. Letos se uskutečnilo 13. ledna, mělo název Srdce a flétna a přednášel na něm Jaroslav Šimůnek. Mluvit v Sobotce o Šrámkovi je právě tak nesnadné jako z něho v Sobotce recitovat. Jaroslav Šimůnek se proto soustředil na připravovaný výbor Albatrosu pro dospívající mládež, vysvětlil jeho záměr a postup práce. Starší členové souboru vybrali si sami Šrámkovy básně a za vedení Jaroslava Chrpy a Dušana Fiedlera je nastudovali. Jejich výběr se pohyboval, jak řekla úvodem Magda Burešová, v linii tří oddílů Srdce a flétny. Ale byl i jakousi samostatnou variací na Šimůnkovo šrámkovské téma. Nebyl nezajímavý. Mimo známé básně zazněly v něm i verše málo přednášené (Štědrovečerní hvězdná, Neděle, Blízko konce, 1. máj, Rod). Čestně byla zastoupena vojenská část a oddíl z domova. Aby se uplatnili i ti nejmladší, předvedli všichni na konec za vedení zpěvačky souboru Aleny Ulmanové Šrámkovu parafrázi písně Znáám já jeden krásný zámeček, sborově zpívanou i recitovanou. Šrámkovi přátelé se potěšili pohledem na mládež scházející se k studiu poezie v Šrámkově domě a setrvali pak ještě chvíli na přátelské besedě s milým hostem básníkem Jindřichem Hilčrem a jeho chotí.

M. H.

● **Archív Fráni Šrámkova** v poslední době obohatil svými rukopisnými pracemi Zdeněk Svěrák (Šrámkova tvorba povídková ve srovnání s tvorbou básnickou — z r. 1958), Josef Volf (Fráňa Šrámek a Vojta Matys — z r. 1973) a František Kožík (O Stříbrném větru — z r. 1941). Národní umělkyně Jarmila Glazarová věnovala rukopis své vzpomínky na básníka Pabla Nerudu.

● **Západočeské divadlo v Chebu** uvedlo 15. prosince 1973 premiéru Šrámkova Měsíce nad řekou.

● **Chyby na exlibris.** Zpravodaj přinesl v 5. čísle 9. ročníku zmínku o tom, jak se v posledním okamžiku podařilo zlikvidovat chybu na exlibris dr. M. Boudyše od V. Špály. Na podobnou chybu upozorňuje i seznam exlibris Františka Koblihy, vydaný péčí Spolku sběratelů a přátel drobné grafiky r. 1941. V seznamu jsou zachyceny všechny tři listy vytvořené jmenovaným výtvarníkem pro obyvatele Sobotecka [Z knih rodiny Macounovy 1916, R. Sušánka 1927, A. Kopecký 1928 — druhé dvě byly reprodukovány ve Zpravodaji roč. 4 a 5]. Z nich Ex libris R. Sušánka, které je v seznamu pod č. 243, má dvě varianty. Na původní verzi, od níž je zachováno jen několik málo otisků (ve sbírkách skutečně existují, dokonce i s podpisem autora), chybí nad prvním a čárka. Výtvarník ji vyryl teprve dodatečně tak, jak ukazuje otisk v 5. ročníku Zpravodaje. Chybu se tu tedy podařilo snadno odstranit, jistě k plné spokojenosti majitele tak krásného listu. K. S.

● **Na celookresním zemědělském aktivu 19.** prosince v Jičíně obdržel Josef Bobek ze Spyšové vyznamenání Vynikající pracovník ministerstva zemědělství a výživy.

● **V Mrskošově rodině v Sobotce** uchovávají zajímavý rukopis soboteckého ševce a humoristy Jana Kubů z roku 1891, nazvaný „Pamětní list města Sobotky a okolí“. Jsou to historické poznámky o Sobotce doplněné zajímavými vlastními kresbami Jana Kubů a opisy různých básní. Nechybí ani plánek města, na němž jsou zapsány názvy ulic užívané v té době. Kromě ustálených názvů ulic (Jičínská, Turnovská, Boleslavská, Novoměstská, Šafranice) a částí města (Předměstí, Březno, Kadlov, Benešov, Celna, náměstí, Bašta, Krásné pole — Krásný plac) tu jsou i názvy dnes už zapomenuté či zapomenuté. Tak ulice Šolcova se jmenovala Růžová, ulice od náměstí k Novému městu se nazývala Na lávkách, v prostoru dnešních Vodňan se rozkládala Obecní zahrada, za ní k Šafranici Ohrada a přes Spyšovskou silnici už bylo u obecních stodol Obecní pole. Před „barevnou“ byl Hrnčířský trh a u „Králováčku“ Koňský trh. V místech dnešní budovy MěstNV byl Děkaný dvůr, za Úžlabinou pokračovaly Pleskoty, dnešní budově pošty se říkalo Obecní dům a dnešní mechanizační středisko JZD se nazývalo Panský dvůr. Celkem tehdy měla Sobotka s Předměstím a Březnem 343 domů a bylo zde 6 kašen (na náměstí, na Malém náměstí, u Králováčku, pod Lacinovými, na Novém městě a proti poště). K. B.

Jan Kubů: Vyskeř. Kresba z r. 1891

Foto B. Sýkora

● **Lidová škola umění v Brně-Židenicích** uspořádala dne 31. ledna Literární večer Ivo Odehnala. Pořad připravila prof. Růžena Köttnerová a účinkovala v něm i členka Recitačního studia Šrámkova domu Zuzana Burešová, která nyní v Brně studuje.

● **Sbírký soboteckého muzea** byly obohaceny o cenný dar. Pan Rejman ze Skufiny věnoval vzácnou knihu „Postylla neb Wejklady na Episstoly a Ewangelia“ od Jana Medlína, faráře dolenoslivenského, která byla vydána v Praze v r. 1796. S díky kvítujeme.

● **Kulturní kalendář jednou větou:** 4. I. 1859 se narodil v Bělohradě spisovatel Karel V. Rais, který rád zajížděl do Sobotky. 21. I. 1934 zemřel tehdy nejstarší sobotecký Sokol František Pekelský. 30. I. 1899 se narodil v Plhově básník Joža Zindr. 5. II. 1894 zemřel sobotecký učitel František Donát, první redaktor Věstníku soboteckého a autor hospodářských čítanek. 17. II. 1874 se narodil dlouholetý předseda Kruhu rodáků a přítel města Sobotky a okolí v Praze Miloš Pelda. 25. II. 1634 byl zavražděn vévoda Albrecht z Valdštejna, v jehož majetku bylo i kostecké panství. 27. II. 1879 se narodil učitel Josef Severa, který první prozkoumal hrádek Nebákov.

● **Dvě zlaté svatby.** 50 let společného života oslavili v těchto dnech dvě manželské dvojice: 26. ledna Františka a Josef Pěničkoví ze Zajakur a 2. února Marie a Arnošt Jakubcoví z Batína. Kromě příbuzných a přátel jim přišli blahopřát také členové sboru pro občanské záležitosti.

● **Další zlatou svatbu** oslavili 5. února manželé Pažoutovi z Libošovic (z návse). Předseda MNV Libošovice J. Kosina a s. Loudová je navštívili a předali jim upomínkovou plaketu. A 23. února zlatou svatbu slavili Jan a Barbora Šimkovi z Rovně.

● **Sňatky:** Na MěstNV v Sobotce byli v posledních týdnech oddáni tito novomanželé: 24. XI. Alena Srbová ze Střelce a František Gábler z Borče, 7. XII. Jaroslava Hurská ze Spařenec a Milan Mlejnek z Liberce, 15. XII. Naděžda Pfefferová z Jirkova a Petr Pfeffer z Čalovic, 22. XII. Miluše Folprechtová z Obrub a Josef Najman ze Sobotky; Zdenka Kovárová ze Sobotky a Petr Křeš z Vlčího Pole; Marie Dědečková z Lomnice n. Pop. a Vladimír Brož z Rovně, 8. I. Marie Bednářová z Plhova a František Holata z Hubojed.

● **Akad. malíř Čeněk Fousek**, rodák z Kutné Hory, se dožil 15. ledna 1974 v plné životní síle 80 let. Před 30 lety, když byl v Čalovicích na dovolené, namaloval řadu obrázků z našeho kraje, s nimiž seznámil sobotecké občanstvo na výstavě v tehdejší okresní domě (dnes zdravotní středisko). J. V.

● **Své sedmdesátiny oslavila** 27. ledna paní Marie Mráková z Prahy, rodačka z Rakova. Naši čtenáři ji znají jako autorku několika zajímavých a cenných vzpomínkových článků o lidových zvycích a životě na venkově před 1. světovou válkou. Přejeme mnoho zdraví do dalších let.

● **MUDr. Marie Kačková ze Sobotky** se dožívá 30. ledna 65 let. V našem městě působí již téměř 40 let zprvu jako praktická, později jako dětská lékařka. Stále plná životního elánu pracuje kromě svého povolání i v ČČK a v SRPŠ a nelze nikdy zapomenout jejího statečného a obětavého působení v protifaštickém odboji. Do dalších let přejeme hodně zdraví!

● **13. ledna 1974 oslavil** ve vši svěžesti a pln pracovního elánu 60 let náš drahý manžel, tatínek a dědeček, pan Jaroslav Kyzývát, rodák z Podkosti. K tomuto významnému životnímu jubileu mu hodně zdraví, osobních úspěchů a tvůrčí činnosti v ČSL přejí manželka Zdena a dcery Jaroslava, Zdena a Eva s rodinami.

● **Sobotecký rodák** František Šolc se dožívá 26. ledna 1974 ve Cvikově 70 let. Mnoho zdraví do dalších let přeje rodina.

● **Sobotečtí jubilanti:** 5. II. se dožívá 90 let Žofie Goldbachová ze Sobotky. 75 let se dožívají 18. I. Božena Košťáková z Horních Počernic a 1. II. Františka Černá ze Spyšové. 70 let oslavují 20. I. Anna Hůlková a 2. II. Josef Rulc ze Stěblovic. 65 let se dožívají 9. I. prof. Eduard Divíšek a 28. II. prof. Zdenka Hortlíková ze Sobotky.

● **Věrná Sabořačka paní Anna Polanská**, roz. Baláková ze soboteckého Března, zemřela 2. února 1974 v Praze ve věku 85 let. V mládí byla dlouholetou nadšenou členkou soboteckého Sokola a zpěváckého spolku Bendl. 28 let byla členkou filmového komparsu Filmového studia Barandov i komparsu televizního. Každým rokem zajížděla do Sobotky a zajímala se o život zde, naposledy loňského roku. Odpočívá na hřbitově pod Humprechtem. K uctění památky zesnulé věnoval našemu časopisu 200 Kčs pan Jar. Havránek.

● **Václav Mašek**, tvůrce obálek na Šrámkovy knížky *Osyka a Žasnoucí voják*, zemřel 26. května 1973 ve věku 80 let. Jeho knižní úpravy (zvláště díla Majakovského), dosáhly v soutěžích o nejkrásnější knihu roku často nejvyšších poct.

● **Úmrtí v prosinci:** 1. XII. Růžena Černá ze Sobotky - 89 let a Věra Lukešová z Prahy (roz. Šulcová ze Sobotky) - 50 let. 3. XII. Marie Svobodová ze Sobotky - 87 let a Josef Doubek z Prahy (dříve občan sobotecký) - 64 let. 10. XII. Julie Ortová ze Střehomí - 78 let a František Dědeček ze Zámostí - 49 let. 13. XII. Karolina Pluhařová z Rovně - 80 let. 20. XII. Růžena Žemličková ze Sobotky - 71 let. 28. XII. Marie Klacková ze Sobotky - 83 let a František Erben z Přichvoje - 69 let.

● **Úmrtí v lednu:** 6. I. Albína Sedmidubská ze Sobotky - 87 let a prof. Karel Lazák z Jičína (bývalý učitel sobotecké školy) - 71 let. 7. I. Jaroslav Kratochvíl z Vesce - 71 let. 8. I. Anna Pluchová z Rovně - 49 let. 9. I. Anna Knobová ze Sobotky - 60 let a Josef Pospíšil z Prahy - 63 let. 10. I. Růžena Kamínská ze Střelce - 77 let. 11. I. Marie Horáčková ze Sobotky - 73 let a František Šturm ze Sobotky - 78 let. 14. I. Vendulka Černá ze Sobotky - 1 rok a Marie Hrušová z Meziluzí - 74 let. 15. I. Františka Hendrychová ze Sobotky - 76 let. 17. I. Marie Baláková ze Sobotky - 76 let. 21. I. Terezie Bočková z Mladějova - 83 let a prof. Josef Jakl z Mladějova - 65 let. 22. I. František Boček ze Staňkovic Lhoty - 66 let. 26. I. Anna Kejzlarová z Dobšic - 80 let.

● **5. února uplynul rok** od úmrtí našeho drahého manžela a tatínka, pana Karla Zakouřila ze Sobotky. Kdo jste ho měli rádi, vzpomeňte s námi. Rodina

● **Děkujeme všem**, kteří se v tak hojném počtu přišli rozloučit s naším drahým manželem a tatínkem, panem Václavem Kotátkem ze Sobotky. Dík patří zejména za městnancům ZVZP Dolní Bousov a Mladá Boleslav, JZD Přepeře, Dlouhá Lhota a Sobotka, všem za mnohé květinové dary a p. A. Patříčnickému za důstojné vypravení pohřbu. Manželka a děti

● **Děkujeme upřímně** všem za projevy soustrasti při úmrtí našeho drahého manžela, tatínka a dědečka, pana Josefa Hanuše z Lavic. Zvláště děkujeme za květinové dary a panu Josefu Kutkovi a panu děkanovi za slova rozloučení. Zvláštní dík patří panu MUDr. Aloisu Kafkovi za trpělivé ošetřování dědečka v jeho dlouhé a těžké nemoci. Manželka a syn s rodinou

● **Upřímně děkujeme** všem za projevy soustrasti k úmrtí naší drahé maminky, paní Růženy Černé ze Sobotky, za účast při smutečním aktu a paní Aleně Krejčíkové-Zakouřilové za vzorné vypravení pohřbu. Zvláštní dík patří MUDr. Aloisu Kafkovi za všestrannou a obětavou lékařskou péči i laskavé pochopení, věnované po dlouhá léta naší mamince; náš dík patří i zdravotní sestře paní Ludmile Kazdové. B. Klímová se sestrami

● **Děkují za účast na pohřbu** mého drahého manžela, pana Jaroslava Kratochvíla z Vesce. Zvláště děkují za všechny květinové dary, paní J. Žemličkové za zpěvní vložku, P. Vlastimilu Punčocháři za slova rozloučení a paní Aleně Krejčíkové za vzorné uspořádání obřadu. Marie Kratochvílová

● **Všem, kteří se přišli rozloučit** s naší drahou matkou, paní Marií Balákovou ze Sobotky, a kteří nám vyslovili upřímná slova účasti, patří náš dík. Zároveň prosíme o pietní vzpomínku na našeho otce, pana Františka Baláka, od jehož úmrtí uplynulo 1. ledna 1974 již plyných dvacet let. Jarmila Fišerová, ing. František Balák

● **Upřímně děkujeme všem**, kdo se snažili zmírnit naši bolest nad úmrtím našeho drahého tatínka, pana Jaroslava Franců ze Sobotky, zvláště panu Antonínu Patříčnickému za důstojné uspořádání pohřbu a krásná slova rozloučení. Rodina

● **Jménem pozůstalých** děkují všem občanům, kteří doprovázeli paní Annu Polanskou k místu jejího posledního odpočinku na soboteckém hřbitově.

Jaroslav Havránek, synovec

● **V loňském ročníku Grand Prix** pražských schodišť se náš krajan Alois Kozák umístil v kategorii mužů nad 50 let na 2. místě.

● **Sobotecká posádka** ing. Miloslav Šulc — Karel Ouředník dosáhla koncem minulého roku dalších pozoruhodných úspěchů. V rallye Orlík obsadili 7. místo ze 155 účastníků, v Rallye přátelství v Praze byli z 280 posádek na 22. místě.

● **TJ Sokol v Sobotce** má od loňského roku nový sportovní oddíl — odbíjenou. Oddíl se hned po svém založení přihlásil do okresní soutěže, ve které se z 9 družstev umístil na 5. místě. O dobré umístění se postarali zejména hráči, které vidíme na snímku: zleva nahoře Haken, Vrána, Čertok, Klíma a Pelc; dole Janků, Havlík a Fiala. Zápasy se konaly na vzorně připraveném hřišti u sokolovny. Oddíl by rád rozšířil své řady o další hráče a zve proto všechny zájemce bez rozdílu věku a pohlaví k provozování tohoto krásného sportu.

● **V poslední době dosáhli** několika cenných úspěchů mladí sobotečtí stolní tenisté. Na Velké ceně pionýrské organizace, která se uskutečnila 8. prosince 1973 v Železnici, zvítězil P. Chrupa, z děvčat byla Z. Najmanová 2. a Z. Pažoutová 5. Na okresním přeboru ve stolním tenisu 12.—13. ledna 1974 v Ostroměří zvítězil ve dvouhře žáků opět P. Chrupa, který byl spolu s M. Odstrčilíkem první i ve čtyřhře. Mezi juniory byl Krámek třetí a spolu s jičínským Černíkem zvítězil ve čtyřhře.

● **Trochu statistiky:** V roce 1973 měla Sobotka celkem 621 domů a 2286 obyvatel. Narodilo se 36 nových občánků, pro které připravil sbor pro občanské záležitosti čtyřikrát vítání do života. Účinkovali při nich vždy žáci nižšího stupně ZDŠ vedení učitelkou s. Mikulíkovou; při posledním přispěly i děti z mateřské školy vedené učitelkou J. Jaklovou.

Na MěstNV v Sobotce bylo uzavřeno celkem 98 sňatků. 36 bylo ze zdejšího matričního obvodu, 62 z jiných matričních obvodů (nejvíce z Jičína - 20, z Libáně - 14, z Kopidlna a Nové Paky po 3, z Dolního Bousova, Rovenska p. Tr. a Vysokého Veselí po 2 atd.). Naopak z našeho matričního obvodu bylo 18 sňatků uskutečněno jinde (delegace byly vydány na Sychrov - 9, na Hrubou Skálu - 4, do Jičína - 2 atd.).

Nejstaršími občankami jsou Františka Picková z Lavic (nar. 16. X. 1879) a Anna Kyzivatová ze Sobotky (nar. 8. XII. 1879), z mužů Václav Pavloušek ze Sobotky (nar. 17. IX. 1887) a Josef Srb ze Sobotky (nar. 29. XII. 1887).

L. Mrskošová - E. Pulpánová

● **Redakční.** Náš časopis vstupuje do XI. ročníku své existence. Věříme, že i letos se vám bude líbit, že si v něm každý čtenář najde něco pro sebe, ať je to obyvatel či rodák ze Sobotky a okolí, návštěvník Šrámkovy Sobotky či milovník historie, přírody či literatury našeho kraje. Jen vás všechny žádáme o ještě větší spolupráci než dosud, hlavně o zprávy ze současného života města a okolí, organizací, závodů atd. Oznamte nám také „kulatá“ jubilea svých přátel a známých (od 65 let výše), sňatky, zlaté svatby a vše další, co si zaslouží pozornosti. Posílejte nám i výstřižky z novin o našem kraji.

Do dnešního čísla přikládáme složenku na dobrovolné předplatné, pro organizace připojujeme fakturu na 25 Kčs. Předplatné nám pošlete brzy a uveďte i své poštovní směrovací číslo. Pokud platíte i za své příbuzné, uveďte i jejich jména na složenice v rubrice Sdělení adresátu, a jim oznamte, aby předplatné nezasílali.

Pokud máte zájem o některá starší čísla či o rozmnožené obsahy jednotlivých ročníků, napište si redakci. Děkujeme za spolupráci a zdravíme!

Redakce ZŠS